

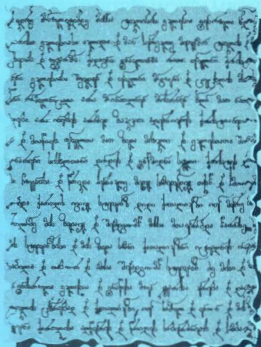
Ocak-Haziran 1996 SAYI: 19-21

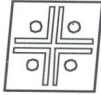
çveneburi

KÜLTÜREL DERGİ

ჩვენებური

ჰალტყარული კრებული

T O T A L

MÜŞAVİRLİK VE MÜMESSİLLİK
LİMİTED ŞİRKETİ

TİFLİS TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

BİLGİSAYAR / ELEKTRONİK MÜHENDİSLİĞİ

MİMARLIK / İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ

KİMYA / ELEKTRİK MÜHENDİSLİĞİ

ENFORMASYON SİSTEMLERİ MÜHENDİSLİĞİ

ULAŞTIRMA / ŞEHİR PLANLAMA MÜHENDİSLİĞİ

MAKİNE / UÇAK MÜHENDİSLİĞİ

**Yıllık Öğrenim Ücreti Konaklama Dahil \$1120 – \$2000
Arasında Değişmektedir**

TÜRKİYE RESMİ TEMSİLCİLİĞİ:

TOTAL Müşavirlik ve Mümessillik Ltd. Şti.

Cumhuriyet Cad. No: 59

Rışvanoğlu Apt. K: 6 D: 5

Harbiye – İSTANBUL

Tel: (0212) 231 08 04 - (0212) 233 56 82

Faks: (0212) 233 71 04

çveneburi

Kültürel Dergi

Ocak - Haziran 1996, Sayı: 19 - 21
(İki Ayda Bir Yayınlanır)

İMEDİ

Tanıtım, Yayıncılık ve Tic. A.Ş. Adına

Sahibi ve Sorumlu Müdürü
Cahit OKTAY

Yayın Yönetmeni
Editör
Fahrettin ÇİLOĞLU

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Nana CANAŞIA, Fevzi ÇELEBİ,
Hasan ÇELİK, Fahrettin ÇİLOĞLU,
Hacer İYEM, Nana KAÇARAVA, Şuşana
PUTKARDZE, Mustafa YAKUT,
İsmail YAZICI

Yazışma Adresi

Misakı Milli Sok.
Uzun İş Merkezi No: 47 Kat: 1/1
81300 Kadıköy - İstanbul

Faks: (0216) 348 65 71

Fiyatı
200 000 TL (KDV Dahil)

Abone Koşulları

Yıllık Abone
1.000 000 TL / 20\$ / 30 DM

Havale Hesap No:

Posta Çeki Hesap No:
674204-Fahrettin Çiloğlu

Dizgi-Ofset Hazırlık

VEGA Yayıncılık & Tanıtım

Baskı

Ceylan Matbaacılık

Dergide yayımlanan yazıların
sorumluluğu yazanlara aittir.
Gönderilecek yazılar daktilo edilmiş
olmalı; derleme, ve çevirilerde kaynak
belirtilmeli; çevin yazılar orijinaliyle
birlikte gönderilmelidir.

İçindekiler

çveneburi'den

GÖRÜŞ-DÜŞÜNCE

Bana mı Öğretiyorlar Acaralarının Kim Olduğunu	3
<i>Pridon HALVAŞI</i>	
Gürcüstan Kazan Biz Kepçe	6
<i>Fevzi ÇELEBİ</i>	

PORTRE

Gürcüstan'da Türkolojinin Kurucularından	9
Sergi Cikia	
<i>Fahrettin ÇİLOĞLU</i>	

SÖYLEŞİ

Putkaradze: "İstanbul Gürcülerinin Tarihini Yazıyorum"	12
<i>Mustafa YAKUT</i>	
Ahvlediani: "Türkiye-Gürcüstan Üniversiteleri Arasındaki İşbirliği Daha da Geliştirilmeli	14
<i>Ş. PUTKARADZE - F. ÇİLOĞLU</i>	

ETNOGRAFYA-FOLKLOR

Gürcü Alfabesi	16
<i>V. RİLOGAVA</i>	
Gürcü Dili	16
<i>Zurab SARCVELADZE</i>	
Şavşat'ta Bir Gürcü Köyü: Çağlayan	18
<i>İsmail YAZICI</i>	

YAŞAM-KÜLTÜR

Türkiye'den Mektup Var	21
<i>Aleksandre ÇHAİDZE</i>	

HABER-YORUM

Çveneburi'den Haberler	
İkinci Çveneburi Gecesi	23
Kafkas Gecesi	23
Gemlik'te Kafkas Gecesi	24
İzmit'te Batumlular Kafkas Kültür Derneği Gecesi ...	24
Kada Gecesi	25
Geleneksel Kafkas Gecesi	25
Bağımsızlık Yıldönümü	27
Amerikan-Gürcü Yaz Okulu Üçüncü Kez	
Gürcüstan'da	27
Şevardnadze Türkiye'de	28
Ve Şota Gol Kralı	28

Kısa Kusa	29
------------------------	----

çveneburi'den

çveneburi Dergisi, tarihle günümüzü birbirine karıştırmamayı bir ilke olarak benimsemiş ve üç yılı aşkın bir süredir bu çizgide çıkmıştır. çveneburi Dergisini, yeni bir dönemde, dünyanın iki kutuplu sisteminin çöktüğü, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı, Türkiye'nin doğu komşusu Gürcüstan'ın bağımsızlığını yeniden kazandığı bir dönemde, "Türkiyeli Gürcülerin yayın organı" olarak (bir iddia olarak değil, ama bir temenni olarak) yayımlanmaya başlamıştık. Bu dönemde bize düşen temel görevin, Türkiye'de Gürcü kültürünü tanıtmak, yurdumuz Türkiye ve anayurdumuz Gürcüstan arasında iyi ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmak olduğu bilinciyle hareket ettik. Doğru olan buydu; bugün de doğru olan budur.

Yayın çizgimizi belirlerken, tarihin bize anayurdundan göç etmek zorunda bırakılan insanların torunları olmak gibi bir miras bıraktığını unutmış değildik. Ancak, tarihle ve bize bu mirası bırakan tarihsel siyasetin ideolojik ve politik izleyicileriyle hesaplaşma yolunu değil, tarihin o sayfalarını ders almış olarak çevirmeyi ve mümkünse unutmayı tercihi ettik. Genelde Acaralı Gürcüler olarak adlandırılan bizlerin ataları, iki devletin yayılma siyasetlerinin tarihsel kurbanları olmuş, özellikle son Osmanlı-Rus savaşları sırasında büyük acılar çekmiştir. 1879'dan 1921'e kadar uzanan bir dönemde, 40 yılı aşkın bir süre bir milyona yakın kişi Osmanlı topraklarına göç etmiş, bunların bir bölümü açlık, hastalık ve yaşlılıkta dolayı göç sırasında yaşamını yitirmiştir. Hayatta kalanlar, *Gürcü Köyleri* adlı kitapçığın yazar İsmetzaade Doktor Mehmed Arif'in ifadesiyle "30 kuruş gibi bir para" dışında hiçbir şeyleri olmayan bu insanlar, yerleştikleri yeni yerlerde yaşamlarını yeniden kurmak zorunda kalmışlardır.

Evet bizler, hiç kuşku yok ki, tarihin en trajik sayfalarında yer alan bir halkın ikinci ve üçüncü kuşaktan torunlarıyız. Ancak, bu trajedi hafızalarımızdan çok kolay silindiği için midir, yoksa tarihsel saflığımızdan dolayı mıdır bilinmez, tarihten yeterince ders aldığımız ya da tarihsel saflığımızdan kurtulmuş olduğumuz söylenemez. Yoksa, "Osmanlı mollalarının" propagandalarına kanarak her şeyini bırakıp anayurdundan göç edenlerin torunları olarak, Abhazya'daki Rus yayılmasının ve dayatmasının "İslami bir savaşı olduğu" kandırmacasına inanıp İnegöl'de bu savaşı destek demeci vermemizi, Bursa Batum ve Havalisi Muhacirleri Yardımlaşma Derneği'nin Çadi Gecesi'nde "Batum'u geri isteyen" bir Refah Partili siyasetçiye alkışlamamızı, İznik Batum ve Havalisi Kültür Derneği adına birilerinin, kimin kaleme aldığı belli olmayan *Acaristan* adlı broşürü basıp dağıtmalarına seyirci kalmamızı nasıl açıklayabiliriz?

çveneburi Dergisinin bu sayısındaki ilk iki yazı, bizim yukarıdaki satırları yazmamızın da bir vesilesi oldu. Acaralı şair ve yazar Pridon Halvaşi, *Acaristan* broşürü üzerine yazdığı yazıda, üzerinde düşünmemiz gereken çok şey söylüyor. Bize daha önce derlemeler gönderen Fevzi Çelebi ise, *Acaristan* broşürünü kaleme alan zihniyetin başka yayın organlarından çıkan yazılarını değerlendiriyor ve sorguluyor. Bu sayının portresi Sergi Gikia, *çveneburi* Dergisinde ne yazık ki gecikmeli olarak yer alıyor. Bu ünlü tarihçi, dilci ve Türkologun yaşamından ve çalışmalarından ancak küçük bir kesit verebildiğimizi belirelim. Gerek Şuşana Putkaradze ile yapılan, gerekse Putkaradze ile birlikte gerçekleştirdiğiniz söyleşileri ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz. *çveneburi* Dergisindeki Gürcü köylerini tanıtmaya yönelik duyurumuz olumlu tepkiler almaya devam ediyor ve bu sayıda daha önce dergimizde Gürcüce şiirlerini yayınladığımız İsmail Yazıcı kendi koyutunu tanıtıyor. Bu sayı için biraz eski sayfaları karıştırdık ve *çveneburi* adlı kitabın yazarı Aleksandre Çuaidze'nin yaklaşık dört yıl önce kaleme aldığı bir yazıya yer verdik.

çveneburi'nin yazışma adresinin bir kez daha değiştiğini burada da belirtelim. Mektuplarınızı ve yazılarınızı bu yeni adrese bekliyoruz. Derginin aboneliğini sürdürme konusundaki duyurumuzu mutlaka okuyun ve biz yazın.

Bir sonraki sayıda buluşmak umuyla...

Editor

Türkiye'de yayımlanan bir broşüre yanıt

Bana mı öğretiyorlar Acaralıların kim olduğunu?!

Pridon HALVAŞI

Oldukça uzun yazınsal ve toplumsal yaşamımda, yine oldukça küçük düşürücü bir misyonu defalarca üstlenmek zorunda kaldım; kendi öz vatanımda, maalesef kendi yurttaşlarıma duyurmak üzere Acaralıların Gürcü olduklarını kanıtlamaya çalıştım.

Bugünkü "özgür basınımızın" bazı organları Acara etrafında öyle dayanaksız şeyler saçmıyorlar ki, başkaları, özellikle yabancılar "herhalde Acara'nın bir Gürcü toprağı olduğundan bizzat Gürcüler de kuşku duyuyorlar" izlenimine kapılır.

Din hiçbir yerde milliyeti belirleyici unsur olmamıştır ve bu bizim gibi bir tarihte sahip olan ulusun çocukları için daha bir anlaşılır olmalı ve iç ilişkilerimizde bu acımasız yanlışlara bir daha düşmemeliyiz.

Öyle ya da böyle, iç karışıklıklarımız, çekememizliklerimiz, birbirimize karşı hasmane tutumumuz, dedikoduculuğumuz ve güven-sizliğimizden, özellikle bağımsızlığımızdan sonra sayıları artan düşmanlarımız iyi yararlanıyorlar ve bin bir hile ile tüm dünyanın gözleri önünde Gürcü devletinin gücünü yok etmeye, Gürcü ulusunun etnik ve ulusal bütünlüğünü kuşkulu bir duruma sokmaya çalışıyorlar.

Olup biten bütün bunlardan ötürü, bundan önce *Sakartvelos Respublika* (საქართველოს რესპუბლიკა) gazetesinde, bilinen heyecanı ve titizliğiyle konuyu irdeleyen Sayın Guram Pancikidze'nin, bu ünlü yazarımızın böylesi harika bir zamanlamayla yaptığı çıkışı destekliyor ve görüşlerine tümüyle katılıyorum.

Fakat, bununla birlikte, inanıyorum ki bana düşeni mutlaka kendim söylemeliyim. Bu kesinlikle gerekiyor.

Kısa bir süre önce, Türkiye'nin küçük ve güzel bir kenti olan, İstanbul'a 100 km uzaklıktaki İznik'de *Acaristan* adıyla bir broşür yayımlanmışlar. Üstelik broşür yalnızca Türkçe değil, İngilizce de basılmış (Batum'da olduğu gibi Gürcüce çevirisi yapıldı).

Evet, kapakta "İznik"i okuyunca bir bakıma sevindim de. İznik-İzmit'in çevresinde son Osmanlı-Rus savaşları sırasında mağdur edilmiş çok sayıda göçmen soydaşlarımız, yani "muhacirler" yaşamaktadır.

Türklerin de adlandırdığı gibi "Gürcü muhacirler" in anavatanları Gürcüistan ve kendi yörelerine özlem içinde, günümüz Türkiye'si ve Gürcüistan arasında yeni iyi komşuluk ilişkilerinin iyi niyetini daha da geliştirmek üzere böyle bir yayını hazırladıklarını düşündüm. Üstelik her iki ülke için yararlı ve hayırlı bir girişim de olurdu.

Broşürün bir yerinde sahiden de yayıncı olarak "Batum Kültür Derneği" gösterilmiş (benzeri derneklerle Bursa, İnegöl, İstanbul gibi yerlerde tanışmıştım). Bu derneklere üye olan muhacir Gürcülerle karşılaştım ve onlardan herhangi birinin anılan broşürün hemen girişinde yapılan duyurunun içeriğini aklından bile geçirebileceğini sanmıyorum. "Rejim (Sovyet - P. H.), Transkafkasyalı etnik grupları, Acaralıları, Abhazları, Osetleri, Svanları, Megrelleri ve lazları Gürcü alt grubu olarak birleştirmeye çalışmış"mış. Abhazların ve Osetlerin Gürcü kökenli olmadıkları konusunda kimsenin herhangi bir itirazı yok, ama Acaralıların, Svanların ve Megrellerin Gürcülükleri (Kartvelilikleri, ç.n.) konusunda şüpheyi yaklaşımları aklı olanlar ve konuyu bir nebze olsun bilenler için bağışlanabilir bir tutum olabilir mi?

Bu talihsiz broşürün bir yerinde, "Nüfus (yani Acara nüfusu) Türkiye'yi dost bir ülke olarak görmektedir" denmektedir. Buna da kimsenin bir itirazı yok, ancak Gürcüistan'ın tümü Türkiye'yi dost ülke olarak görmüyor mu ki? Nedir bu, nasıl nezaketsiz ve art niyetli bir açıklamadır!

"Biz, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk kökenli Acaralıları olarak Acara'nın her problemini kendi problemimiz olarak algılamayı görev sayıyoruz" deniyor. Böylesi bir duyarlılık için

çok teşekkür ederiz Çveneburiler, ancak "Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk kökenli Acaralılar" da ne demek oluyor? Bu deyimi nereden buldunuz? Kim "sufle etti". Yolunuzu-izinizi kim bulandırıyor? Tarihte böyle bir halk duyulmuş mudur? Ayrıp, çok değerli Çveneburiler, çok ayıp!

Tarihsel kötü kaderin yol açtığı çatışmalarımızla yetinelim. Yeni utanç verici günahlara sokmayalım kendimizi, aldanmayalım. Gülerler bize, Türkiyeli Çveneburilerim. Varolmayan bir halk olarak adlandırılmakla onur duyabilir miyiz, bu mümkün müdür?

Bütün dünyanın tanıdığı Gürcü ulusu gibi bir ulusun asli bir parçası olduğumuz halde, neden başkalarına bize talihsiz ve geçmişli olmayan bir adı yakıştırmalarına izin verelim. Bugün dünyada varolabilen 14 alfabeden biri Gürcü alfabesidir. Dilimizin ve kültürümüzün seçkin bağımsızlığına bir kanıt olarak sadece bu bile yeterlidir.

Atalanımızın geçmişini karalayan ve nefretle dolu bu utanç verici broşürü gerçekten sizlerin yazdığını sanmıyorum. Belli ki birileri sizlerin uzlaşmacı saflığınızdan yararlanmış (Bu saflık çok tanıdık geldi, bu Gürcü saflığıdır).

Müslüman mı? Dilediğin kadar Müslüman ol! Ben de Müslüman bir ailenin çocuğuyum. Gürcüstan'da Gürcülerin Ortodoksu da, Katoligi de, Müslümanı da, Musevisi de aynı derecede Gürcüdür.

Sizin broşürünüzde de yazıldığı gibi, Acara Müslümanlığı 1627 yılında kabul etti. Çok iyi, çok güzel! Peki o zamana değin, 1200 yıl boyunca hangi dine mensup olduk? Broşürün yazarları bu konuda neden bir saur dahi kıyamamışlar? Gerçek yazılıyor ise, sonuna kadar gerçek olmalıdır!

Sonra, Acara'da yer adları değiştirildi deniyor: Somut olarak hangi yerin adı değiştirilmiş? Acara topraklarında kökeni Gürcüce olmayan hiçbir yer adı olmamıştır, Çveneburiler! Aksine binlerce yıl boyunca varolanı tekerlasanız tarihimizin toprağı da yazılı olduğunu sanırsınız.

Evet, biz birbirimize bir gerçeği gururla açıklamalıyız ve bununla onur duymalıyız: Biz herkesten daha çok Gürcüyüz. Çoruh vadisi (aynı zamanda Çoruh'un bir kolu Acara Suyu vadisi de) Gürcü dilinin, yazı dilinin, ulusal uygarlığın, Gürcü devlet geleneğinin, krallık hanedanı (Bagrationlar) beşiğidir. Aziz Andreas, Gürcüler arasında ruhani faaliyetlerine buradan başlamıştır. Ve broşürünüzde de haklı olarak belirtildiği gibi, başlıca tarihsel kronik olan "Kartlis Tshovreba'da, "4. yüzyı-

lin sonlarında Büyük Acara'da kilise inşa ettirildi" diye yazar. Kimlerdi bu kiliseyi inşa edenler? Sizin atalarınız! Kim yaptı Tbeti, Flahuli, Şatberdi, Oşki, İshani ve Opiza kiliselerini? Sizin atalarınız değil mi? Sonra! Ben de Acaralıyım, ama bu büyük geçmişli inkâr edemiyorum.

Hayır Çveneburiler, siz de inkâr edemezsiniz bunu. Siz böyle değilsiniz! Bu broşürde başkalarının sufle ettiği, art niyetlilerin saçmaladığı çok şey var. Tabii ki, yurdumuzun bazı bölgeleri çok ağır, farklı ve karmaşık tarihsel dönemlerden geçti.

Evet, benim sevgili Çveneburilerim, sizin adınızla yayımlanan broşürü okurken, ben sizden birisi, Acaralı olarak kendimi çok büyük hakarete uğramış ve küçük düşürülmüş hissettim. Broşürde, Türkiye'de yaşayan her Çveneburinin yalnızca "Acarah Müslüman" olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlar. Sanki orada hiç kimse artık "Gürcü", yani "Kartveli" değildir.

İlk Gürcü soyadları da Gürcüstan'ın diğer bölgelerine (sevgili Çveneburiler, hatırlatıyorum) bizden, Çoruh vadisinden, Tao-Klarcet-Acara'dan yayıldı. Sizler, eski soyumuzun şimdiki mirasçılar, öz atalanızın soyadlarını maalesef her zaman hatırlayamıyorsunuz bile. Din mi? Evet kardeşlerim, Tann-Allah uzun ömürler versin ve lütfünü sizlerden esirgemesin, iyi birer Müslüman olun, ama iyi birer Gürcü de olun. Buna Hz. Muhammed kızcak mı sanki? Bakın işte, ne deniyor Kuran'da: "Kim günün birinde kendi kardeşine, kendi anne-babasına yüz çevirirse sonsuz karanlıklara gömülecektir." Ve eğer sevap kazanmak istiyorsanız ve İslamın içtenlikle hizmetindeyseniz, kendi Gürcü geçmişinizden, atalanızdan kaçmayın.

Katolik inanca bağlı ama milliyeti Gürcü olan Amerikalı general ABD Genelkurmay Başkanı kendi soyadından kaçtı mı? Dünyanın en büyük devletlerinden birinin ve en büyük ordularından birinin genelkurmay başkanlığında Gürcü soyadıyla, Şalikaşvili olarak bulunması Amerikan yasalarına uymasına engel mi oluyor?

Broşürün bir yerinde de, "İkinci Dünya Savaşı sırasında Stalin'in emriyle Müslüman Acaralılar Kazakistan'a sürdüler, onları düşmanla işbirliği yapmakla suçladılar" deniyor. Stalin'e başka günahları da yeter. Burada yazılanlar ise gerçek değil. Belirtilen nedenle hiçbir Acaralı sürgün edilmemiştir. O zaman sürgün edilenler arasında yalnız Müslümanlar değil Hristiyan Yunanlılar, Kürtler, Çingene-

ler ve diğerleri de vardı. Bir haksızlık yapıldı, ama olayı doğru bilmemizde yarar vardır.

Eninde sonunda bu broşürün yayıncıları "Milliyet olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin Acalıları" veya "Batumi" Derneği çıktı. Daha önce söylediğim gibi, benzeri dernekler İstanbul, Bursa ve İzmit'te de faaliyet göstermektedir. Biliyorum ki bu dernekler "Gürcüstan" olarak adlandırılmak isteniyordu, ancak... kabul edilmedi ve yalnızca Batumi adıyla açılmasına izin verildi. Ahmet Ö. Melaşvili her şeye karşın *Gürcüstan* adlı kitabını yazarak yayımladı, ama bu onun hayatına mal oldu.

Otuz yıl önce Bursa'daki evinde hazırladığı bu kitabı bana göstermişti. Kapak tasarımında Aziz Giorgi'nin bilinen resmi yapılmıştı ve Müslüman Gürcülerde ikircikli bir durum yaratmanısı için bunu değiştirmesini tavsiye etmişim. Gerçekten de değiştirmiş ve kapağa bir dansı resmetmişlerdi. Fakat bu da onu kurtaramadı. Biz ise şimdi bütün bunları tarihin bir sayfası sayalım. Böylesi daha hayırlı olur!

Varlığımızın gerçekliği ne idiye ve nasıl ise öyle kabul edelim ve elimizde ne kaldıysa, bu kurtulan Gürcüstan'ı, yeniden doğan devletimizi daha fazla zarara uğratmayalım.

Süleyman Demirel başbakanken Gürcüstan Cumhuriyeti parlamentosunu ziyaret ettiğinde partisinde genel başkan yardımcısı olan Gürcü asıllı bir kişiye konuşma yaptırdı. Bizzat kendisi de o oturumda, "Bu kişi aslen Gürcüdür, Türkiye'nin sadık ve güvenilir bir vatanşadısıdır, benim güvenilir dostumdur, Gürcüstan da bizim için böyle güvenilir bir kardeş ve dosttur" dedi. "Eduard Şevardnadze benim kardeşimdir" diye ekledi.

Bizim komşumuz olan bu ülkede sizin varlığını bulanıklığın nedeni olmamalı, aksine her iki halkın hızla geliştiği kardeşlik-dostluk idealiyle şeffaflıkla, akılla, sevgiyle ve titizlikle hizmet etmelidir.

Benim sevgili, Türkiye'li Çeneburilerim, Kuran'ın emrettiği gibi, bir Müslüman gibi, canınız, etiniz-kanınız ve kardeşleriniz için, atalarımızın dedelerimizin vatanı Gürcüstan'ın kurtuluşu için dua edin ve böylelikle öte dünyada Cenneti, bu dünyada da "adam gibi adam" olmayı hak edin!

(Türkçeye çeviren: Hasan ÇELİK)

(12 Mayıs 1996 tarihli *Sakartvelos Respublika* gazetesinden iki paragraf kısaltılarak çevrilmiştir)

Fahrettin ÇİLOĞLU-Rüya ÖZKALKAN

Gürcüce Okuma-Yazma Kitabı

DEDA ENA

- Gürcü alfabesi ve harflerin yazılış biçimleri
- Gürcüce örnek cümleler
- Sözlük
- Resimli sayfalar ve örnek sözcükler
- Türkçe alıştırma cümleleri
- Okuma parçaları

Aşağıdaki posta çeki hesabına 200 bin TL yatırmanız ve posta çekinin fotokopisini dergi adresine göndermeniz halinde kitap adresinize postalanacaktır. Ayrıca posta çeki kuponunun arkasındaki ilgili bölüme parayı *Deda Ena* için yatırdığınızı not ediniz.

Posta Çeki Hesap No: Fahrettin Çiloğlu - 674204.

"Gürcüstan kazan biz kepçe"

Fevzi ÇELEBİ

Ülkemiz medyasının belli bir kesimi, Gürcüstan üzerinde oynanmak istenen Rus oyunlarına birçok kez alet olmuş ve olmaya devam etmektedir. Aynı kaderi paylaştığımız, aynı ülkü birliğine sahip olmamız gereken yazarlar, programcılar Gürcüstan'ın bütünlüğünü bozmaya yönelik yazılar kaleme alıp, programlar yapıp Türkiye'nin çıkarlarını da göz ardı etmişlerdir.

Bu husustaki yayınlara çeşitli örnekler verilebilir. Mesela *Altınoluk* adlı dengenin Nisan 1996 sayısında, "Türkiye'nin Kuzeydoğusunda Müslüman Bir Türk Ülkesi Acara" başlığıyla yayımlanan, Doç. Dr. Ramazan Özey imzalı yazıda verilmiş olan açıklamalar, Türkiye'de Kafkasya ile ilgili yüzeysel bilgisi olanlar için ancak özel bir çabayla oluşturulabilecek yanıltıcı unsurlara sahip bulunmaktadır.

Batı Gürcüstanlıları ele alarak Acarahlıların kökenine ilişkin bilgiler vermeye çalışan yazar, Acarahlıların, Türklerin atası olduğu öne sürülen Hz. Nuh'un oğlu Yafes'in oğlu Targamos'tan türemiş bir kavim olduğunu belirterek bunu Kartvel tarihi (Gürcü tarihi) sayılan "Kartlis Tshovreba"dan alındığını vurgular. Oysa Sayın Özey'in "unuttuğu" kısımın mevcuttur. Nitekim yapılan incelemelere göre, bütün Kafkasyalıların efsanevi cedleri de Yafes'in oğlu Targamos'un ikinci oğlu Kartlos'tur¹. Gürcüler kendilerinden Kartvel olarak bahsetmiş ve bu adı Targamos'un oğullarından Kartlos'a izafeten almışlardır². Dolayısıyla Batı Gürcüstanlıları ve diğer Gürcüleri köken olarak ayırmak mümkün değildir. Söyleneceye göre Türklerin kökenin de Hz. Nuh'un oğullarından Yafes'e dayandığını ele alırsak, bütün Gürcülerin Türklerle akraba veya Türk kökenli olduğu savunulabilecekken - ki bu da farklı tartışmalara yol açacaktır - bir takım verileri kısmen kullanıp Batı Gürcülerine yamamaktaki amaç ne olabilir? Bu yazı eğer Türkçülük ilkesiyle ele alınmışsa, bütün Gürcüler kapsaması gerekmez miydi? Hatta ve hatta yazanın tarihçilik yaklaşımıyla hareket edip bazı "küçük ayrıntıları" göz ardı edersek, Batı Gürcüstan halkının Herodotos'a göre "Siyah Mısırlılar" olduklarını³, Acarahlı-

rın vaktiyle negroid olmaları gerektiğini, buna bağlanılı olarak da Malcom X'in de Türk olduğu ve "X" sıfatını kullanmasındaki gereksizliği vurgulayabirdik. O halde amaç Türkçülük değildir.

Acarahlıların "Acarca adlı dili" konuştuklarından bahseden Özey, bu insanların tip ve dil bakımından Gürcülere benzeseler de önemli farklılıkların bulunduğundan bahseder. Tip kelimesiyle her halde kaş göz, boy pos anlatılmak isteniyor. Ancak yazar ülkemizdeki yöresel kaş göz, boy pos karşılaştırmalarını yapmamış olmalı. Acara diyalekti ise, diğer yörelerde konuşulan Gürcü dilinden belki Türkiye'deki Karadeniz şivesi ile İstanbul Türkçesi arasındaki ayrımlar kadar farklıdır. Derler ya, "iğneyi kendine, çuvaldızı başkasına"...

Yazarın Acara'nın gelişim tarihi hakkında vermiş olduğu bilgilerde Acarahlıların yurtlarından sürüldüklerini belirtmiş, Gürcü olması na rağmen bir Rus kabadayı olarak nitelendirilen J. Stalin Cugaşvili'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında Acara'da yaşayan "tüm Müslümanların" Almanlarla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle Kazakistan'a sürüldüğünü ifade etmiştir. Fakat bunların bir kısmının daha sonra Müslüman Acaralı değil Gürcü olduklarını kabul etmeleri halinde geri dönme imkânı bulduklarını yazmıştır. Sayın Özey'in burada Müslüman Gürcülerin zulme uğradıklarını doğrulukla bildirmesine karşın kitlesel sürgün konusunda Acarahlıları Meshilerle karıştırmıştır.

Oysa Stalin Acarahlıların din bakımından ayn, dil ve öteki kültürel sorunlardan ötürü Gürcülerle birlikte örgütlendirmek gerektiğini savunur⁴. Dolayısıyla Acara'nın özerkliğinin gerektiğini vurgulayıp, diğer Gürcülerden ayıran Stalin'in Acarahlılara da "siz Acaralı değilsiniz Gürcüsünüz" şeklinde bir yaklaşım sergilemesini akıl almaz. Ayrıca dini dışlayan komünizm felsefesinin Acarahlılara dini bir özerklik vennesi de ilgi çekicidir. Yoksa zamanın komünistleri şimdiki Ruslar gibi Gürcüstan'ın bütünleşmesinden korkuyorlar mıydı? Kim bilir...

Sayın Özey'in yazısı İslamcılığı esas alıyor-

sa, tarihe objektif olarak bakıp Acara bölgesinin Hristiyanlığı ilk kabul eden Gürcülerin yaşadıkları topraklar olduğu⁵ ve Hristiyanlığı bu topraklardan tüm Gürcüstan'a yayıldığını belirterek, İslamiyeti ilk seçer Gürcülerin yine Acaralılar olduğunu ve yine bu topraklardan İslamiyetin Gürcüstan geneline olası bir yayılmanın gerçekleşebileceğini ifade ederek Acaralıların Osmanlı egemenliği sırasında İslamiyeti benimsemiş Gürcüler olduğunu⁶ belirtmesi daha doğru olmaz mıydı? O halde amaç İslamcılık da değildir.

Kısacası Sayın Özey'in yazısı ne Türkçülük, ne de İslamcılık akımlarına hizmet ediyor. Geriye kalan tek seçenekse yalnızca Rus milliyetçiliğinin ve emperyalizminin işine yarayacak olan Gürcüstan'ın parçalanması kalıyor.

Yine bir başka yazar M. Necati Özfatura, 30 Eylül 1993 tarihli *Türkiye* gazetesinde yayımlanan "Abhazya'nın Zaferi" adlı yazısında, her zaman sergilediği tutuma Abhazya'nın, Sohumî'nin düşmesinden önce Gürcü asker, milis ve yağmacıların tarafından istila edildiğini belirtiyor ve Abhaz isyancılarını "milli kahraman" olarak naklederek Abhazya'nın hiçbir zaman Gürcüstan'ın bir parçası olmadığını belirterek okuyucularının tarih bilgilerine yenilerini katıyor. Fakat konuyla özel olarak ilgilenmeyen genel bir kaynağı açsanız bile karşınıza Sayın Özfatura'nın yerleştirmek istediği fikirlerin aksi bilgilerle karşılaşırırsınız. Abhazya 1463'e kadar Gürcüstan'ın bir parçasıdır. Daha sonra Osmanlı yönetimine giren bölge, 1830'da imzalanan bir antlaşma ile Rus himayesine verilmiş⁷, ardından da ait olduğu ülke olan Gürcüstan'ın egemenliği söz konusu olmuştur. Bağımsız sayılabileceği dönemlerde bile krallığın kilise, saray ve yazı dili Gürcücedir⁸.

Özfatura bu arada, Abhazların Abhazya adı verilen "Kuzey Gürcüstan'da" nüfusun yüzde 17'sini oluşturduklarını ve bu nüfusun ancak yüzde 5'inin Müslüman olduğunu atlayarak "Muhtar Ardzinba'nın da Hristiyan olduğunu göz ardı ederek Türkiye'den dört gencin "şehid" oluşlarından bahsedip okurların "cihad" duygusuyla dini duygularını istismar ederek Abhazya kanalıyla Orta Asya yolunun açıldığını belirtiyor (Bugün bu yolun ne derece açık olduğu malumumuzdur).

Kafkasya'daki Rus oyunlarının bir parçası olan Abhazya senaryosu amacına ulaşmış, Sayın Özfatura'nın aksi iddialarına rağmen BDT'ye girmek için büyük çaba sarf eden Eduard Şevardnadze Rusya'nın Gürcüstan'ın toprak bütünlüğünü konuyacağı garantisıyla

BDT'ye dahil olma karan almıştır. Tıpkı Azerbaycan gibi... Bugün Rus askerleri ülkemiz sınırlarındaysalar bunda Abhazlara alkış tutan herkesin katkısı vardır.

TGRT'de yayınlanan ve Çeçenistan'ı konu alan "Milletin Meclisi" adlı programda dönüp dolaşıp Abhazya sorununa gelinmiş, Azerbaycan'ın İstanbul Başkonsolosu Sayın Abbas Abdullah Hacıoğlu tüm gerçekleri olanca çıplaklığıyla göz önüne sererken diğer konuşmacı ve konukların tepkisiyle karşılaşmıştır. Konuklar arasında bulunan TGRT muhabirinin "Abhazya'daki 'şanlı' mücadeleden bu şekilde söz edilemez" cümlesine diğer konuşmacılar da katılmış ve toplar Hacıoğlu'na çevrilmiştir. Abhazların yanında onbinlerce "Oğuz Türkünün" de savaştığını belirterek olayı yine istedikleri merkeze çekmişlerdir. Sayın Hacıoğlu'nun ise Abhazların yanında 60 bin Ermeninin de Gürcülere karşı savaştığını ve Gürcülerden boşalan topraklara Ruslarla Ermenilerin yerleştirildiğini belirtmesi üzerine sertleşen oturumu Mim Kemal Öke, yine "yanlı bir denge politikası" izleyerek savaşın bugün Ruslara yaradığını, "daha sonra" da yapılabileceğini vurgulamıştır.

STV'de "Ayna" adlı programda Abhazya ile ilgili yayında Abhazların İslami bir savaş verdiklerinin oldukça duygusal bir dille verilmesi de dikkat çekicidir.

Kanal 7 ise, "Panorama" adlı haber programında, Gürcüstan yetkililerinin Abhazya ile ilgili objektif açıklamalarına karşı Kuzey Kafkasya ve Çeçenistan Dayanışma Komitesi'nin vermiş olduğu "mücahitçe" bilgilerle Abhazya'da çekildiği belirtilen bir namaz sahnesini de vermekten gen kalmamış, dolayısıyla Türkiye kamuoyuna aktarmak istediği mesajı sunmuştur.

Yine *Türkiye* gazetesindeki verilerle Abhazya'ya bir göz atalım.

Abhazya	Nüfus (1989)	Yüzde
Abhaz	90.713	17
Gürcü	242.304	46
Ermeni	76.524	14
Rus	74.416	13
Diğer	40.204	10
Toplam	524.000	100

Bu tabloya bakarak azınlığın çoğunluğa tahakkümü nasıl hoş karşılanabilir? Abhazları ayakta alkışlayanlar Prof. Dr. Nadir Devlet'in verileriyle yeni bir Güney Afrika Cumhuriyeti'nin doğmakta olduğunu gözlemlemedi-ler?

Gürcüstan topraklarında yaşayan ve her tür-
lü kültürel haklara sahip olan Abhazların asıl
istedikleri neydi? Ferhat Koç'un dediği gibi
Rusya Federasyonu'na dahil olmak!

Meseleye Sayın Ferhat Koç gibi objektif ba-
kan yazarlarımızdan İladi Uluengin, 29 Eylül
1993 tarihli *Sabah* gazetesinde "Sohumi Dü-
şünceleri" adlı yazısında Kremli'nin Karabağ
sonunununda yola çıkarak Azerbaycan'a yapı-
ğını yine o dönemde BDT üyesi olmayan
Gürcüstan'a karşı tekrarladığını belirtiyor ve
ülkemizdeki "Abaza lobisi"nin girişimlerinden
bahsediyor. Tiflis'ten uzaklaşmamak gerekti-
ğini, Gürcüstan'a karşı yapılan savaşı 5,5 mil-
yonluk nüfusa yüzde 2 orana sahip (Gürcüs-
tan geneli verilmiştir) Abhazların kazanmadı-
ğını, böylece cengaver bir mucizenin gerçek-
leşmediğini, tam tersine Moskova'nın silah-
landırdığı Slav ağırlıklı lejyoner ordusunun
Rusya'nın Doğu Karadeniz'de çıkış yolu üze-
rinde bulunan Sohumi'yi işgal ettiğini, Sohu-
mi'nin düşmesinin Abhazların değil Rusya'nın
zaferi olduğunu vurguluyor.

Medyamızdaki malum kesimin uzun süredir
ihmal ettiği eski bir özerk bölge daha var
Gürcüstan'da: Güney Osetya. Pek yakında
Türk veya Türk-İslam diyarı Osetya olarak ısı-
tılıp önümüze konacağını düşündüğüm bu
hususla da değinmeden geçemeyeceğim. PKK
lideri Abdullah Öcalan, "Sovyetler Birliği par-
çalanırken bütün halklar pay aldı, sadece
Kürtler pay alamadı" şeklinde açıklamalarda
bulunuyor. SSCB'de 1923-1930 yılları arasında
Azerbaycan topraklarında var olduğu öne sü-
rülen "Kızıl Kürdistan" özerk bölgesinin yeni-
den canlandırılmasına çalışılıyor. Hint-Avrupa
dil ailesinin İran dilleri alt kolunun kuzeydo-
ğu bölümüne bağlı (Kürtçe de aynı alt kolun
üyesidir) Osetçe adı verilen bir dili konuşan
Osetlerle ilgili konuların da Acara ve Abhazya

hususlarında sergilenen tutumla verilmesi
mümkündür.

Görülüyor ki, Gürcüstan'ın aleyhine olan
hiçbir olgu Türkiye'nin lehine değildir. Çö-
züm, R. Özey'in dediği gibi Acara'nın tam ba-
ğımsızlığa kavuşup Gürcüstan'ın daha da za-
yıflaması, N. Özfatura'nın dediği gibi Abhaz-
ların çoğunluğa tahakküm etmesi, yakında
önümüze konulabileceği şekilde Osetlerin ba-
ğımsızlık ilan etmeleri gibi bize sınırlarımızda
Rusların çizme seslerinin daha fazla duyura-
cak olaylar değil, Gürcüstan'ın üniter bir dev-
let halinde kalmasında yatmaktadır. Türkiye,
Gürcüstan için devlet ve toplum yapısı itibarı-
yla örnek teşkil yegâne ülkedir. Kalan tek
dost komşumuzu da kendimize düşman et-
memeliyiz.

Sözlerime yine *Altınoluk* adlı derginin Nisan
1996 sayısında bulunan Kemal Ural'ın "Ha-
ber" başlıklı yazısından bir alıntıyla son veri-
yorum: "Medya çıkarlarına kurban edilen in-
san, yapay bir yörüngeye itilerek gerçekten
koparılmış... İnsan uyutulmuş, hipnotize edil-
miş... İyi düşünün! İyi seçin! diye, her gün
binlerce tabut sinyal verip dursa da, insan
için sürekli kayboluyor fırsatlar..."

- 1- Mirza BALA, "Gürcüler", İslam Ansiklopedisi.
- 2- Ahmet ÖZKAN; Gürcüstan, İstanbul, 1968, s. 64.
- 3- AnaBritannica, "Kolhis", İstanbul, 1993.
- 4- J. STALİN, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s. 60.
- 5- Fahrettin ÇİLOĞLU, "Acara", Çveneburi Dergisi, sayı 13, s. 16.
- 6- AnaBritannica, "Acara Özerk Cumhuriyeti", İstanbul, 1993.
- 7- AnaBritannica, "Abhaz Özerk Cumhuriyeti", İstanbul, 1993.
- 8- Fahrettin ÇİLOĞLU, Gürcülerin Tarihi, İstanbul, 1993, s. 37.

□

Çveneburi Dergisi,

*Nagehan ve Fevzi Çelebi'nin ilk çocukları
Dila Sahzen'in bir "Çveneburi" olarak dünyaya gelişin-
den duyduğu sevinci herkesle paylaşır, Dila'ya anne ve
babasıyla birlikte mutlu bir yaşam diler.*

Gürcüstan'da Türkolojinin kurucularından Sergi ÇIKIA

Fahrettin ÇILOĞLU

Biz Türkiyeli Gürcülerin daha çok *Gürcüce-Türkçe ve Türkçe-Gürcüce Cep Sözlüğü* (ქართულ-თურქულ და თურქულ-ქართულ მიკლე ლექსიკონი) adlı küçük sözlüğün hazırlayıcılarından biri olarak tanıdığımız Sergi Çikia, 20 Ekim 1898'de Gegeckori ilçesinin Onoğia köyünde çiftçi bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Öğrenimine doğduğu köyde, din adamı yetiştiren iki yıllık bir okulda başladı. 1913'te Tiflis İlahiyat Okulu'nun üçüncü sınıfına yazılarak öğrenimini burada sürdürdü. Dördüncü sınıfı bitirdikten sonra, 1917 yılında Tiflis Sekizinci Gimnaziyumu'na dö-

nüştürülen İlahiyat Semineri'ne katıldı. Gimnaziyumu 1919 yılında bitirdikten sonra Tiflis Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nin önce tarih bölümüne, ertesi yıl dilbilim bölümüne yazıldı. Akaki Şanidze'nin Gürcü, Kartveli ve Arap dilleri; Korneli Kekelidze'nin Gürcü edebiyatı tarihi derslerini izledi. 1924 yılında üniversiteden mezun oldu. Sergi Çikia, hocası Akaki Şanidze'nin desteğiyle Türkoloji uzmanı yetiştirilmek üzere üniversitede kaldı. 1927 yılında, yine Şanidze'nin önerisiyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim görmek üzere Türkiye'ye gönderildi. İstanbul'da iki yıl kalan Çikia, Fuad Köprülü, R. Hulusi, Ali Ekrem gibi ünlü hocaların öğrencisi oldu ve sıkı bir çalışma yaptı. İstanbul'daki arşivlerde Türk dili ve tarihsel kaynakları üzerinde çalıştı; öte yandan İstanbul'da yaşayan Lazaların konuşma biçimlerini gözlemledi ve kayda geçirdi.

Çikia, Türkiye'den döndükten sonra Leningrad'a (Petersburg) gitti. Sovyet Bilimler Akademisi Felsefe ve Dil Enstitüsü'ne yazıldı. V. Barthold, N. Marr ve İ. Meşçaninov gibi ünlü bilim adamlarının seminerlerine katıldı. Yüksek lisans yaptı; bu dönemde, 1930'da Leningrad Üniversitesi'nde, ertesi yıl Leningrad Yaşayan Doğu Dilleri Devlet Enstitüsü'nde kendisine "Türk dili doçenti" unvanı verildi. 1932 yılında doktorasını tamamladı ve Felsefe ve Dil Enstitüsü'nde "birinci derecede araştırma görevlisi" olarak atandı. Bu yıllarda üniversitede Türkçe dersleri verdi.

Sergi Çikia, 1936 yılında Tiflis'e döndü ve Doğu Dilleri Bölümü başkanlığına, 1945 yılında da Tiflis Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölümü başkanlığına atandı. O, yalnızca Tür-

koloji Bölümü'nün kurucusu ve ilk başkanı (1973 yılına kadar) olmakla kalmadı, Doğu Araştırmalar Bölümü'nün de kurucularından biri oldu. Sergi Cikia, aynı dönemlerde Gürcüstan Bilimler Akademisi'nin Yakınoğu Dilleri ve Dilbilim Enstitüsünde araştırmacı olarak da çalıştı.

Cikia, 1946 yılında filolojide "kandidat" derecesi aldı ve kendisine ikinci kez "doçent" unvanı verildi. 1956 yılında filolojide doktora tezini verdi; kısa bir süre sonra da profesör oldu. Gürcüstan Bilimler Akademisi Giorgi Tzereteli Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nün kurulduğu 1960 yılından sonra Türkoloji Bölümü başkanı olan Cikia, "Gürcüstan Tarihinin Yabancı Kaynakları Komisyonu"nın Türkçe serisi redaktörü, Sovyet Türkologları Komitesi üyesi, Tiflis Devlet Üniversitesi Doğu Bölümü Akademik Kurulu üyesi, G. Tzereteli Doğu Araştırmaları, K. Kekelidze Yazmalar Enstitüsü'nün de üyesiydi. Örneğin bizim daha önce *Tarih ve Toplum* dergisinde birer tanıtma yazısı yazdığımız, Nodar Şengelidze'nin Osmanlı Belgesi Kaynakları ("Gürcüstan'daki Türkoloji Çalışmalarından Bir Örnek: "Osmanlı Belgesel Kaynakları", *Tarih ve Toplum*, Ocak 1989), Tsitsana Abuladze ve Miheil Svanidze'nin birlikte hazırladığı "Çıldır Eyaleti Caba Defteri" ("Gürcüstan'daki Türkoloji Çalışmalarından Bir Örnek: Çıldır Eyaleti Caba Defteri", *Tarih ve Toplum*, Ekim 1989) adlı çalışmaların redaksiyonunu Sergi Cikia yapmıştı.

Sergi Cikia'nın iki yüz dolayında basılı araş-

tırması ve makalesi vardır. Gürcü-Azeri, Gürcü-Türk dilleri, tarihi ve edebiyatı ilişkileri, Doğu Anadolu ve Azerbaycan lehçeleri, Türkçenin tarihsel sorunları, Gürcüce-Türkçe derlemeler, Türkçe-Gürcüce derlemeler, Türkçe-Gürcüce sözlükler, metinler ve kitaplar, Lazca metinler ve Türk-Laz dillerinin dilbilimsel ilişkileri, Türkçe arşivler, tarihsel belgeler, Gürcüstan ile Kafkasya üzerine belgeler Cikia'nın başlıca çalışma alanlarını oluşturuyordu.

Sergi Cikia ilk bilimsel çalışmasını, 10-11. yüzyıla ait Gürcü ilahileri üzerine gerçekleştirdi. 1926-1927 ve 1931-1936 yılları arasında Mesheti bölgesinde yaşayan Gürcülerin konuştuğu Türkçe diyalekt üzerinde çalıştı. Meshi olarak adlandırılan bu bölgenin halkı, 16. yüzyılda Osmanlıların Gürcüstan'ın güneyini fethetmelerinden sonra Müslümanlaşmış ve zamanla Türkçe konuşan bir nüfus haline gelmişti. Mesheti bölgelerinde Türkçe konuşan Gürcülerle özellikle Orta Asya cumhuriyetlerinden başka Türkologlar da ilgilenmiş, ama Cikia'nın gözlemleri olmaksızın bu diyalektin kesin linguistik analizi yapılamamıştır.

Gürcüstan'da başlangıcından günümüze Doğu araştırmaları başlıca iki kolda gelişmiştir: Doğu dilleri, edebiyatı ve tarihi; Gürcü ve Doğu halkları arasındaki tarihsel ve kültürel ilişkiler. Sergi Cikia, bu alanlardaki çalışmalarında, Gürcü belgeleri ile Osmanlı belgeleri ve Türkçe dilbilim belgelerinin ilişkilendirilmesi yöntemini izledi. Gürcücedeki Doğu dilleri kökenli sözcükleri saptadı; bu sözcük-

Cikia'nın Bazı Yapıtları

1. Kartuli Ena (Gürcü Dili), Gürcüstan'daki Azeri okulları için, 1938.
2. Kartuli-Azerbaycanlı Leksikoni (Gürcüce-Azerice Sözlük), 1939.
3. Gurcistanis Vilaietis Didi Davtari (Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri), 1. Kitap 1947.
4. Gurcistanis Vilaietis Didi Davtari (Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri), 2. Kitap 1951.
5. Gurcistanis Vilaietis Didi Davtari (Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri), 3. Kitap 1958.
6. İbrahim Peçevîs Tenobebi Sakartvelosa da Kavkaslis Şeşahab (İbrahim Peçevî'nin Gürcüstan ve Kafkasya Üzerine Yazdıkları), 1964.
7. Turkuli Kresnomatia (Türkçe Okuma Kitabı), 1965.
8. Altauri Ena (Altay Dili), 1975.
9. Sakartvelos İstoriis Leksikoni (Gürcüstan Tarih Sözlüğü), 1979.
10. Kartul-Turkulî da Turkul-Kartulî Mokle Leksikoni (Gürcüce-Türkçe ve Türkçe-Gürcüce Kısa Sözlük, V. Cangidze ile birlikte), 1979.
11. Leksikoni, Lazur-Megrul-Kartul-Turkul (Sözlük, Lazca-Megrelice-Gürcüce-Türkçe), 1982.

lerin Gürcüceye ne zaman ve hangi yollarla girdiğini araştırırdı. Cikia, aynı zamanda Türkçedeki ve Azericedeki Gürcüce kökenli sözcükleri, Gürcücedeki Azeri-Türkçe kökenli sözcükleri ve Farsça-Arapça sözcükleri araştırırdı. Cikia, 17. yüzyıl Osmanlı seyyahı ve tarihçisi Evliya Çelebi'nin Megreller, Gürcüler, Lazlar ve Lazca ile ilgili yazdıkları üzerine özel bir araştırma yaptı; Gürcücenin fonetiği, Gürcü-Türk dillerinin fonetik benzerlikleri üzerinde durdu. 1940 yılında Osmanlıca yazma "Defter-i Mufasssal-ı Vilayet-i Gürcistan"ı bilim dünyasına tanıttı. Daha sonra bu yazmayı üç kitap halinde yayımladı: "გურჯისტანის ვილაჯეთის დიდი დავთარი" (Gürcüstan Vilayeti Büyük Defteri; I. Kitap, 1947; II. Kitap, 1951; III. Kitap, 1958). Cikia'nın Osmanlıca metinlerden ve Gürcüce çevirisinden oluşan bu çalışması üzerine, daha sonra İngiliz Türkolog Bernard Lewis şunları yazacaktı: "Eğer Sergi Cikia yayımlamasaydı, 'büyük defter' gibi önemli Osmanlı kaynaklarını

varlığından ve değerinden haberdar olmayacaktık".

Sergi Cikia, 1960 yılında Gürcüstan Bilimler Akademisi Prezidyumu'nda Gürcüstan Üzerine Yabancı Kaynaklar Komisyonu başkanlığına getirildi. 1970 yılından sonra komisyon genişletildi ve Gürcüstan Tarihi Kaynakları Komisyonu adıyla yeniden yapılandırıldı. Cikia da Türkçe Kaynaklar Serisi'nin editörü ve yöneticisi oldu. 1964 yılında Cikia'nın "İbrahim Peçevi'nin Gürcüstan ve Kafkasya Üzerine Yazdıkları" adlı çalışması bu seride basıldı. Kitap, iki ciltlik 18. yüzyıl Osmanlı tarihinden derlenmiş, Gürcüstan ve Kafkasya üzerine bilgileri içeriyordu.

Sergi Cikia'nın Gürcülerin tarihini ve dilini aydınlığa çıkaran çalışmaları, aynı zamanda Türk tarihine ve diline de ışık tutmaktadır. Bilim dünyası, bu değerli bilim adamını yaklaşık 3 yıl önce, 1993te yitirmişti.

□

GH MİMARLIK A.Ş.

Meşrutiyet Cad. 35/7 Galatasaray – İstanbul
Tel: (212) 293 15 93 – (212) 293 15 94
Fax: (212) 245 22 81

Putkaradze:

“İstanbul Gürcülerinin tarihini yazıyorum”

Söyleşi : **Mustafa YAKUT**

Mustafa Yakut, Şuşana Putkaradze ile birlikte.

– Sayın Şuşana Putkaradze, *Çveneburi* Dergisi için yaptığımız bu söyleşiye sizi tanıyarak başlayabilir miyiz?

– 1942 yılında Batum’a bağlı Şuahevi ilçesinde doğdum. 1959’da Batum’da “gümüş madalya”yla liseyi bitirdim. Sonra Batum’daki Şota Rustaveli Pedagoji Enstitüsü’ne (bugün üniversite) girdim. Küçük yaştan beri folklor, dilbilim, etnografya ve tarihe ilgi duydum. Li-

se son sınıftayken yazdığım “Benim Köyümün Folkloru” adlı makaleyle, Tiflis’te öğrenciler arasındaki yarışmada birinci oldum. 1964 yılında en iyi dereceyle Şota Rustaveli Pedagoji Enstitüsü’nü bitirdim. Tiflis Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi’nde üç yıl asistanlık yaptım. Daha sonra Şota Rustaveli Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladım. 1978’de “Dil ve Biçim Açısından Şalva Dadiani” adlı tezimle doçent oldum. 1988’de Tiflis’te, Türkiye’de yaşayan Gürcülerle ilgili araştırmamla profesörlüğe yükseldim. Şu anda Şota Rustaveli Üniversitesi Filoloji Fakültesi’nde Gürcü Filolojisi Kürsüsü başkanım. Aynı zamanda, 1992’den bu yana özel Halkların Dostluğu Üniversitesi rektör yardımcısıyım. 1965’te evlendim ve Şorene adında 21 yaşında bir kızım var.

– Türkiye’de yaşayan Gürcüler üzerine çalışmalarınızın olduğunu biliyoruz. Bu ilgi nasıl ortaya çıktı?

– Türkiye’de anne ve baba tarafından çok akrabam var. Anneannemin dört öz kız kardeşi İnegöl’de yaşıyordu. Anneannemin annesi üç yaşında yetim kalmış. Kocasının amcasının oğlu onu

alıp 1906’da Türkiye’ye getirmiş. Dedesinin yanında büyümüş ve sonra İnegöl’de dört kız olmuş. Ben ilk kez 1989 yılında Türkiye’ye geldim ve akrabalarının çoğunu buldum. Üç ay İnegöl ve Bursa’da, iki hafta İstanbul’da, bir gün Adapazarı’nda ve dört gün Ankara’da kaldım. 1989’dan bu yana Türkiye’deki Gürcüler üzerine çalışıyorum. Bu amaçla Türkiye’de Gürcü kökenlilerin yaşadığı köy ve

kentlerin birçoğunu dolaşım, buralarda araştırmalar yaptım. Bu çalışmam, Gürcüstan Bilimler Akademisi'nce başlatılan, Gürcüstan dışında yaşayan Gürcülerin dili, folkloru, etnografyası, tarihi ve bugünkü durumları üzerine kolektif çalışmanın bir parçasıdır. Bu çalışma esas olarak Amerika, Avrupa, İran, İsrail ve Türkiye'deki Gürcüler üzerine yapılmaktadır. Bu ekipten Prof. Guram Şaradze Amerika ve Avnıpa'daki Gürcüleri inceledi ve çalışmasını "Yabancı Göğün Altında" (უცხოეთის ციხე) adıyla kitaplaştırdı. Prof. Tedo Uturgaide İran Gürcüleri üzerine çalışmaktadır. Prof. Rezo Tabakaşvili İsrail Gürcülerini inceledi ve bu konuda belgesel bir film çekti. Ancak 1989 yılında öldü ve çalışması yarım kaldı.

Başkaca etkenlerin de yanı sıra, akrabalarının çok olmasından dolayı bana da Türkiye Gürcüleri verilmişti. Türkiye'deki incelemelere dayanarak yaptığım 320 sayfalık fonetik, morfoloji, sentaks sözlüğü ve folklor, tarih, etnografya, dilbilim metinleri benim profesörlük tezim oldu. Bu sözlük ve metinler, yayımlanmış olduğum "Çveneburebinin Gürcücesi" (ჩვენებური ბუბის ქართული) adlı kitabının birinci cildinin temelini oluşturdur. Yayına hazırlamakta olduğum ikinci cilt, dilbilim araştırmaları, masal metinleri ve sözlük ağırlıklı çalışmaları içeriyor. Bu çalışma için Türkiye'de gitmediğim yerlere gitmeyi, yeni insanlar tanımayı planlıyorum.

– Bu kez de bu çalışmayla ilgili olarak mı geldiniz?

– Türkiye'ye sanırım on defadan çok geldim. İlk gelişimde rahmetli Pavle Zazadze ve oğlu Simon Zazadze'yle tanışmıştım. Baba-oğul çok iyi, aydın insanlar. Pavle İstanbul'a 13 yaşında, Ahaltisi'nin Ude köyünden gelmiş. Feriköy Gürcü Katolik Manastırı okulunda öğrenime başlamış. Ancak Birinci Dünya Savaşı çıkınca okul geçici olarak kapanmış.

Birçok öğrenci Almanya'ya gitmiş, ama Pavle İstanbul'da kalmış ve ticarete atılmış. Kısa zamanda varlık sahibi olmuş ve kiliseye yardım etmiş, sahip çıkmış. Oğluna vasiyeti de kiliseye, Gürcü kültürüne sahip çıkması. Simon Zazadze babasının vasiyetini bugün hâlâ yerine getiriyor. Ben burada onun misafiri olarak bulunuyorum.

Kilisenin eski ve zengin bir kütüphanesi var. Ben burada çalışıyorum. İlaızırlamakta olduğum "İstanbul Gürcüleri" adlı kitap için de buradan yararlanıyorum. Gürcüler İstanbul'a çok eskiden gelmişler. İstanbul'a ilk gelişleri 4. yüzyıla kadar uzanıyor. Türkiye ile Gürcüstan arasında çok eskiye dayanan dostluk, akrabalık, ticari ve kültürel ilişkiler var. İki ülkenin halkları dil açısından da birbirine yakınlaşmıştır. Türkçenin bazı şivelerinde, örneğin Artvin şivesinde birçok Gürcüce kelime kullanılmaktadır. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nden Doç. Dr. Turgut Acar'ın bu konuda ilginç bir araştırması var. Aynı şekilde Gürcücenin Acara ve Mesheti şivelerine birçok Türkçe sözcük girmiştir. Bundan dolayı Türkiye'li Türkologlarla ve dilbilimcilerle birlikte çalışmak en büyük isteklerimden biridir.

– Üç yılı aşkın bir zamandır çıkan *çveneburi Dergisine* ilişkin düşüncelerinizi de öğrenebilir miyiz?

– *çveneburi*'nin yayımlanmasından dolayı çok sevinçliyim. Türkiye'de yaşayan Gürcülere Gürcüstan, Gürcü kültürü ve yaşamı hakkında bilgi veriyor. Türk ve Gürcü halkları arasındaki dostluk ilişkilerine katkıda bulunuyor, bu iki halkı birbirine yakınlaştırıyor. İki ayda bir düzenli çıkabilse ve Gürcüstan'a daha çok ulaşılabilse daha iyi olur. Tiflis'in kültürü, yaşamı ve tarihiyle ilgili çok güzel şeyler yayımlanıyor. Ben Acara'nın Gürcü kültürüne, tarihine katkılarını yansıtan yazıların da daha çok yer almasını arzuluyorum.

(Nisan 1996)

Adres Değişikliği!

Dergimiz *çveneburi*'nin yazışma adresi ve faks numarası değişmiştir.

Lütfen yeni adresle ve faks numarasıyla ilişki kurunuz.

Batum Şota Rustaveli Üniversitesi Rektörü Ahvlediani:

"Türkiye-Gürcüstan üniversiteleri arasındaki işbirliği daha da geliştirilmeli"

Söyleşi : Ş. PUTKARADZE-F. ÇILOĞLU

AzizAhvlediani

– Sayın Aziz Ahvlediani, çveneburi okurlarına kendinizi tanıtır mısınız?
– Ben buralı biriyim. Mahincauri'de doğdum, yine oradaki okulda öğrenim gördüm. O zamanlar Batum Üniversitesi, Pedagoji Enstitüsü adını taşıyordu ve Pedagoji Enstitüsü'nü bitirir bitirmez dağlık Hulo'da öğretmenliğe başladım. Hulo'da Rusça öğretiliyordum, sonra Mahincauri'ye gittim. 1959 yılından itibaren Gürcüstan Bilimler Akademisi Batum Bilimsel Araştırma Enstitüsü'nde folklor ve diyalektoloji alanlarında bölüm başkanı olarak çalıştım. Folklor, diyalektoloji ve etnografya konularında materyaller topladım. 1967 yılında Tiflis

Devlet Üniversitesi'nde yeterlilik tezimi hazırladım: "Acara'nın Kahramanlık-Tarihsel Sözlü Edebiyatı". 1972 yılından 1991 yılına kadar devlet basımevi "Acara'nın yöneticiliğini yaptım. 1991 yılından bu yana Batum Şota Rustaveli Devlet Üniversitesi'nin rektörüyüm. Evliyim, dört çocuğum ve üç torunum var.

– Rektör olarak başında bulunduğunuz üniversite hakkında bilgi verir misiniz?

– Benim şu anda görev yaptığım Batum Devlet Üniversitesi'nin 60 yıllık bir geçmişi var. Kurum 1935 yılından itibaren Öğretmen Enstitüsü adını taşıyordu. 1945 yılında Pedagoji Enstitüsü adını aldı. Sadece 1990 yılından bu yana Batum Şota Rustaveli Devlet Üniversitesi olarak öğretim yapıyor. Üniversite beş fakülteden oluşuyor: Fizik-Matematik, Tarih-Filoloji, Kimya-Biyoloji, Rusça ve Avrupa Dilleri, Edebiyat ve Temel Eğitim Pedagojisi ve Metodları fakülteleri. Bütün bu fakültelerde 20 dalda uzmanlık eğitimi veriliyor. 27 bölüm ve iki eğitsel-bilimsel merkez var. Bu bölümlerden biri olan İnsani Bilimler Bölümü'nde Gürcüstan'ın kültürü, diyalektleri, tarihi, arkeolojisi öğretiliyor. Batı Gürcüstan'ın Karadeniz kıyılarının doğasını ve ekolojisini öğreten ayrı bir bölüm de var. İki yıldır yedi dalda uzmanlık eğitimi verilen üniversitede, 3.500 öğrenci öğrenim görüyor. 200 dolayında profesör-öğretim üyesi derslere giriyor.

Bu arada Türkiye'deki birkaç üniversiteyle ilişkiye geçtik. Bunlardan biri olan Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ye 1991 yılında bilimsel bir konferans düzenledik. Erzurum Atatürk Üniversitesi'yle yakın ilişkimiz var. Folklor, diyalektoloji ve arkeoloji alanlarında birlikte çalışmayı düşünüyoruz. İstanbul ve Trabzon Karadeniz üniversiteleriyle de karşılıklı dostluğu ve birlikte çalışmayı öngören gi-

rişimlerimiz var. Bu ilişkilerin kurulması için ilk girişimi başlatan kişilerden biri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin eski rektörü ve Yüksek Öğretim Kurulu'nun eski başkanı Mehmet Sağlam'dı.

Türkiye'nin ve Gürcüstan'ın yükseköğretim kurumları arasında kurulmuş dostluk ilişkilerinin bir sonucu olarak biz sekiz genci aldık ve şu anda bu gençler üniversitemizin değişik alanlarında öğrenim görüyorlar. Ayrıca iki yıldır Türkçe öğretim de veriyoruz.

Hiç kuşkusuz bu ilişkilerin daha da geliştirilmesi gerekir. Gerekli olan yalnızca öğrenci değişimi, öğretim üyeleri değişimi ve bilimsel değişim değil. Yakın, sıkı işbirliği üzerin kurulu bilimsel çalışmalar yapmalıyız. Bunun için uygun ortam ve koşullar mevcut.

– *Şuşana Putkaradze'nin, Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenliler üzerine yapılan ve kapsamlı bir çalışma olan "Çveneburebi'nin Gürcücesi" (გვენებურების ქართული) adlı kitap için n der söylemek istersiniz?*

– Bu iki eski komşunun, Gürcüstan ile Türkiye'nin yalnızca bilimsel temele dayalı sıkı işbirliğinden söz etmek eksik olur. Birkaç yüz yıllık komşu olan bu iki ulusun tarihleri, dilleri ve kültürleri arasında da ilişki var. Bu olgu, Profesör Şuşana Putkaradze'nin yeni yayımla-

nan "Çveneburebi'nin Gürcücesi" adlı kitabında da açık biçimde ortaya çıkıyor. Bununla birlikte, her iki taraf açısından da hâlâ araştırılması gereken çok şey var. İnanıyorum ki, bizim bilimsel temelde kurduğumuz bu yeni ilişkiler, birçok gerçeğin aydınlatılmasını sağlayacaktır.

– *İki ülke arasında, geleceğe yönelik ne gibi yeni işbirliği olanaklarından söz edilebilir?*

– Bugünkü Türkiye'nin uygar dünyanın mirasçısı olduğu herkesçe biliniyor. Gürcüstan'ın da çok eski kültürün kalıntılarını taşıyan bir ülke olduğunu teslim etmemiz gerekir. Önümüzde, arkeoloji, tarih, etnografya, diyalektoloji ve folklor alanlarında birlikte çalışmak için büyük fırsatlar bulunuyor. Yalnızca bunlar mı? Karadeniz bizim ortak bahçemiz değil mi? Onu korumak için, ekonomik ve kültürel alanlarda işbirliği yapmamız gerekmez mi? Bizi çok fazla ve parlak işler bekliyor. Ne kadar çok iş yaparsak, bir-birimizle de o denli yakınlaşmış oluruz.

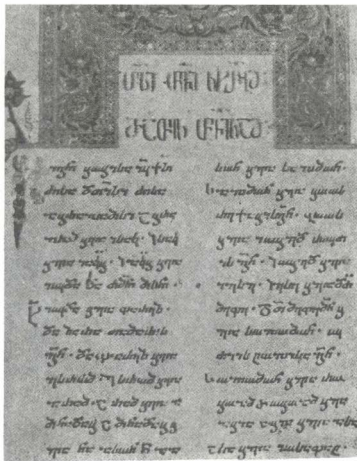
– *Bu söyleşi için Çveneburi Dergisi adına teşekkür ediyoruz.*

– Ben teşekkür ediyorum. Bizim yakın komşumuz Türk halkına her şeyin en iyisini diliyorum. □

Çveneburi'den Duyuru!

Çveneburi Dergisi önümüzdeki sayıdan itibaren, maddi olanaksızlıklardan dolayı, aboneliğini yenilemeyenlere ve aboneliğini sürdürmek istemeyenlere dergi gönderemeyecektir. Bundan dolayı, aboneliğini yenileyenlerin ve aboneliğini yenileyemediği halde **Çveneburi**'yi izlemek isteyenlerin ad ve adreslerini, varsa telefon ya da faks numaralarını dergimizin bu sayısında yer alan yeni adresine bir mektupla ya da bu sayıdaki faks numarasına bir faks metniyle bildirmelerini rica ediyoruz.

Gürcü Alfabesi

V. RİLOGAVA

Gürcü yazı biçimlerinden biri olan Mhedruli, 10. yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Ondan önceki yazı biçimi ise "Nusha-Hutsuri" olarak adlandırılıyordu. Nusha-Hutsuri'nin ilk örneklerine 9. yüzyılda rastlamaktayız. Bu yazı biçimi daha önceki "Asomtavruli"den geliştirilmiştir. Asomtavruli'nin en eski örnekleri (Bolnisi yakınlarındaki Sioni Kilisesi yazıtları, Filistin yazıtları), Kafkasötesi'nde ve özellikle Gürcüstan'da Hristiyanlığın kabul edilmesiyle aynı tarihlere rastlamaktadır. Asomtavruli'nin sıralaması Yunan alfabesine denk düşüyor, ancak biçimsel açıdan bu yazı biçiminin bir başka benzeri bulunmuyor.

Diğer alfabelerde olduğu gibi, Gürcü alfabesinin her harfı aynı zamanda bir sayıyı göstermek için de kullanılmıştır. Gürcü harflerinden ortaçağda Gürcü tarihçilerce kronoloji ve tarihsel kronikler için yararlanılmıştır.

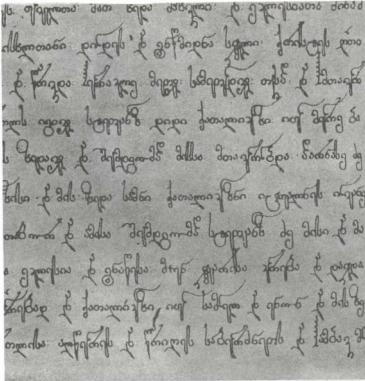
Nushuri yazısından bir örnek
(12. - 13. yüzyıl)

Gürcü Dili

Prof. Zurab SARCVELADZE

Gürcüce, Megrelce, Svanca ve Lazca ile birlikte Kartveli dilleri ailesini oluşturur. Gürcücenin, genel olarak 7-8 bin yıl önce var olduğu tahmin edilmektedir. Kartveli dillerinin kollara ayrılması sonucunda Gürcüce, Megrelce, Lazca ve Svanca ortaya çıkmıştır.

Kartveli dillerinin, bilinen herhangi bir dil ailesiyle akrabalığı henüz kanıtlanamamıştır. Hiç kuşkusuz, Kartveli dillerinin Hint-Avrupa dilleri ve Sami dilleriyle genel anlamda ilişkisi vardır. Bir yandan Hint-Avrupa ve Sami dillerinden alınan eski söz

Diger ülkelerde kullanılan kronoloji sistemlerinin yanında, Gürcüstan'da iki özgün sistem hazırlanmıştır: "Tariğisdasabamitgan" ve "Korinokoni"

Hristiyanlıktan önceki Gürcü alfabesini, tarihsel geleneklere göre Gürcüstan kralı Parnavaz'ın (İÖ 3. yüzyıl) geliştirdiği kabul edilir. Öte yandan Gürcüstan'da yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Arami ve Yunan yazıtları (Arami bilingvası, Vespasiani yazıtı), Hristiyanlık öncesine aittir.

(Türkçeye çeviren:
Nana CANAŞIA)

Mhedruli yazısından bir örnek
17. yüzyıl)

cükler, öte yandan oldukça ekileyici morfolojik benzerlikler buna örnek olarak verilebilir. Ayrıca Kartveli dillerinin. Yunan, Ermeni, Fars, Dağlık Kafkas, Türk ve Rus dilleriyle de sıkı bağları vardır.

Gürcüce, Kartveli dilleri arasında yazılı geleneği bulunan tek dildir.

Daha 2-3. yüzyıllarda, Hristiyanlığı yaymak için Gürcüce dini eserlerin büyük bölümü Yunanca'ya çevrilmiştir. 5. yüzyıldan bu yana, Gürcü halkının tarihini, idarelerini yansıtan yazılı eserler kaleme alınmıştır. 9-12. yüzyıllarda, Megrel-Laz ve Şvan aydınları da Gürcüstan'ın kültür yaşamına katkılar yapmıştır.

Çağdaş Gürcücenin oldukça zengin bir kelime hazinesi vardır. Gürcücede, Kartveli dillerinden gelen, ayrıca başka dillerden (Yunanca, Ermenice, Farsça, Osetçe, Kafkas dilleri, Arapça, Türkçe, Rusça) alınan çok sayıda kelime bulunmaktadır. Gürcüceden de komşu dillere (Ermenice, Osetçe, Abhazca, Kistçe, İnguşça) çok sayıda kelime girmiştir. Özellikle son yüzyılda, Rusça yoluyla Avrupa dillerinden Gürcüceye giren kelime sayısı da az değildir.

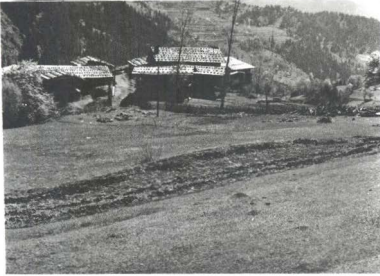
Gürcüce, coğrafi olarak değişik yapısal özellikler gösterir ve çeşitli diyalektlere ayrılır. Kartuli (Gürcüce) dışında, Kah (Kahuri), Hevsur (Hevsuri), Mohev (Moheuri), Psav (Psauri), Mtül (Mtuluri), Tuş (Tuşuri), İmer (İmeruli), Meshi (Meshuri), Cavah (Cavahuri), Acara (Acaruli), Raça (Raçuri), Leçhum (Leçhumuri) diyalektleri. Bazı diyalektler Gürcüstan dışında konuşulmaktadır: Azerbaycan'da İngilo (İngiluri), İran'da Fereydan (Percidnuli), Türkiye'de İmerhev (İmerheuli) ve Klarcet (Klarculi) diyalektleri. Bu diyalektler, Gürcü edebiyat dilini zenginleştiren ve incelemekle bilmek tutkenmek bilmeyen kaynaklardır.

Gürcüce, Gürcüstan Cumhuriyeti'nin resmî dilidir. Ülke yaşamının bütün alanlarında (siyaset, eğitim, kültür, bilim, teknoloji, hukuk, sosyal yaşam) kullanılmaktadır.

(Türkçeye çeviren: Nana KAÇARAVA)

Şavşat'ta bir Gürcü köyü: Çağlayan

İsmail YAZICI

tındığı bilinmeyen, taş yapı camimizin çok eski yıllarda kilise olduğu söylenir. Ayrıca köyümüzün batısında, Madenköy yolu üzerinde çok eski bir kale bulunmaktadır. Köyümüzün halkının eskiden Hristiyan Gürcüler olduğu, Osmanlı yönetimine girmesiyle Müslümanlaştığı da bilinen bir gerçektir.

Çağlayan köyü, köyün merkezi olan Cami mahallesine 5 ile 45 dakika arasında değişen uzaklıklarda sekiz mahalleden oluşur. Köyün merkezi, iki dere arasında yukarıya doğru

uzanan eğimli bir araziye yayılır, üst kısımdaki orman eteklerinde evler sıralanır, evlerin önündeki arazi aşağıya doğru uzanır. Diğer mahalleler ise derelerin kaynakları yönünde yukarılarda ve derelerin karşı yamaçlarında yer alır. İadin, göknar ve çam ormanlarıyla çevrili olan köyümüzün üst kısımları yüksek kayalıklarla kaplı, çıplak dağ ve tepelerden oluşur. Köyümüz, kışın çok yağış alır ve kasım-nisan arasını karlı geçirir.

Artvin ve yöresi, bilindiği gibi ilk kez 16. yüzyılda Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmış, daha sonra sayısız kez savaşlara sahne olmuş, zaman zaman Osmanlı ve Rus yönetimleri arasında el değiştirmiştir. Son olarak 1921 Moskova Antlaşmasıyla kesin olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına katılmıştır.

Çağlayan köyünün ne zaman kurulup meskun hale geldiği bilinmemektedir. Bu da, çok eski yerleşme merkezi olduğu konusunda ipucu vermemektedir. Kesin olarak bilinen, bugün içinde yaşayan ve Gürcüce konuşan halkının buranın yerlisi olduğu gerçektir. Çağlayan'da bulunan iki tarihi eser de köyümüzün çok eski bir yerleşme olduğu fikrini doğrulamaktadır. Ne zaman ve kimin tarafından yapı-

uzanan eğimli bir araziye yayılır, üst kısımdaki orman eteklerinde evler sıralanır, evlerin önündeki arazi aşağıya doğru uzanır. Diğer mahalleler ise derelerin kaynakları yönünde yukarılarda ve derelerin karşı yamaçlarında yer alır. İadin, göknar ve çam ormanlarıyla çevrili olan köyümüzün üst kısımları yüksek kayalıklarla kaplı, çıplak dağ ve tepelerden oluşur. Köyümüz, kışın çok yağış alır ve kasım-nisan arasını karlı geçirir.

Çağlayan köyü halkı, küçük çapta tarım ve hayvancılıkla uğraşır. Köyün yükseltisi 1.300 - 1.600 m arasında değişir. Köyümüz, içme ve sulama suları ve onnanlar açısından oldukça zengindir. Yirmi yıl öncesine kadar buğday, arpa, danı, mısır gibi tahıl ekilmesine karşın, bugün tarlaların çoğu çayırıklara dönüşmüştür. 1960'ların başlarında başlayan sanayileşme ve buna paralel olarak köylerden büyük kentlere akın, giderek hızlanmış ve köyümüzdeki birçok evin kapısı kapanmıştır. Kapanmayan evlerin çoğunda yaşlılar yaşamaktadır. 105 haneli ve 1.100 nüfuslu olan köyümüzün yaklaşık 800 insanı dışarıda, yaklaşık 300 kişisi ise köyde yaşamaktadır. Yaz mevsiminde

keçi ve koyun da beslenirdi. Ama bugün nüfusun artmasıyla yalnızca küçük çapta sığır beslenmektedir. Köylünün geçim kaynağını sonbahardan sonbahara satılan iki-üç baş sığır, ve çoğu eve giren çeşitli maaşlar (Bağ-Kur, sigorta, yaşlılık, sakatlık, memur emekliliği) oluşturmaktadır. Günümüzde çayırlığa dönüşmemiş olan tarlalarda küçük ölçekte mısır, patates, soğan, lahana ve bostan türü ürünler ekilmektedir. Domates, yalnızca aşağı mahallelerde ancak ekim ayında yenecek duruma gelebilmektedir. Satılan

gurbetçilerin gelmesiyle nüfus bir hayli artmaktadır. Cumhuriyet döneminde 30'u aşkın hane de çeşitli illere yerleşerek köyle ilişkisini kesmiştir. Ayrıca Osmanlı döneminde, 93 Harbi'nde birçok hane Tokat-Niksar'ın Sorhun, Osmaniye, Ustahasan ve Erbaa'nın Çeşmeli köylerine göç etmiştir. Gurbetçi nüfusu-muz ise sırasıyla en çok Kocaeli, İstanbul, Ankara, Bursa, Sakarya, Samsun ve Trabzon illerinde yaşamaktadır.

Çağlayan köyünde eskiden sığırın yanı sıra

ürünümüz olmadığı gibi, yetiştirilenler de ihtiyacı karşılamamaktadır. Köyümüzde az miktarda üzüm, ceviz, dut, kiraz, erik, elma, armut, ahlat gibi meyve de yetiştirilmektedir.

Çağlayan, Çağlayan Deresi'ndeki beş köyün merkezi durumundadır. Köyümüzde sağlık ocağı, PTT şubesi, üç bakkal, bir kahvehane bulunmaktadır. Yirmi yıldır öğretim yapan ortaokul, yeterli öğretmen verilmemesi, öğrenci sayısının da giderek azalması nedeniyle geçen yıl kapanmıştır. 1936 yılında açılmış olan

çveneburi'den Çağrı !..

çveneburi dergisi, Türkiye'deki Gürcülerin yaşadığı köyleri tanıtan yazılara yer verecektir. Bunu gerçekleştirmek için siz değerli çveneburi okurlarından katkı beklemektedir. Köyünüzün tarihini, eğer göç yoluyla gelinmişse nasıl ve ne zaman göç edildiğini, nüfusunu, yaşam biçimini, gelenek ve görenekleri, Gürcüce konuşulup konuşulmadığını, doğum, nişan ve düğün âdetlerini, varsa geleneksel şenlikleri, hâlâ anlatılmakta olan masal ve hikâyeleri, gerçek yaşamdan ilginç olayları vs. bize yazıp gönderiniz. Köyünüzün fotoğraflarını ve köyde yaşayan kişilerle ilgili ilginç fotoğrafları da yazınıza ekleyiniz. Bu çalışmaya yapacağınız katkılardan dolayı çveneburi dergisi adına şimdiden teşekkür ediyoruz.

Çağlayan Köyü İlkokulu'nda öğrenci mevcudu 11'e düşmüştür. Bu okulda iki öğretmen görev yapmaktadır. Köyümüzde okumaya çok önem verilmektedir ve buradan günümüze değin 50'in üzerinde öğretmen yetişmiştir. Ayrıca az sayıda da olsa doktor, mühendis ve diğer alanlarda üniversite mezunu çıkmıştır.

Köyümüze 1986 yılı sonlarında elektrik verilmiş, 1994 yazında da evlere telefon bağlanmıştır. 1969 yılında orman işletmesinin köy kenarına getirdiği yol, 1993 sonbaharında köy hizmetleri tarafından köy merkezine ve diğer mahallelere uzatılmış ve yayla yolunun yapımına başlanmıştır. Önümüzdeki yaz yayla yolunun yapımının bitmesi beklenmektedir. Yaylamız köy merkezine yayan dört saatlik uzaklıktadır. Yaylaya temmuz başlarında çıkılır, yaylacılık eylül ortalarına kadar sürer. Yaylamız, Gürcüstan sınırına dört saatlik mesafede olup, karşımızda sınır boyundaki tepeler çıplak gözle net görülmektedir.

Köyümüzün evleri çoğunlukla ahşaptır. Köy ve mahalle yollarının yapılmasıyla son yıllarda tuğla-ahşap karışımı evler de yapılmaya başlanmıştır. Köyümüzün bazı evlerinde ikişer aile oturmaktadır. Ayrılan kardeşlerin ev yapma imkânları olmadığından bu zorunlu bir durum olarak ortaya çıkmıştır.

Köyümüzün bazı âdetleri ve gelenekleri vardır. Evlilikler görücü usulüyle ve elçi gönderilerek gerçekleşir. Söz kesildikten sonra nişan, daha sonra düğün yapılır. Gelin at sırtında yengeler, davetliler ve akordeon eşliğinde damat evine götürülür. İki sağdıçyla birlikte çatıda hazır bekleyen damat, atın üzerindeki gelinin başına şeker ve para saçar. Bu arada sağdıçlar da çatıda birkaç el silah atarlar. "Makar" adı verilen davetlilere akşam ve sabah birer öğün yemek verilir. Sabah yemeği sonrasında bir tepsi ile "makar"dan bahşiş adı altında para toplanır. Bahşiş verenlere kız tarafından örgü yün çoraplar dağıtıldıktan sonra eğlence faslına geçilir. İki gün iki gece eğlenilir. Üçüncü gece, gelinin başındaki "vala" denilen kırmızı ipek örtü açılarak geline para ve hediyeler verilir, takılar takılır. Ardından kız yenge

gesi tarafından "kete"ler dağıtılır, oyunlar ve türkülerle düğün son bulur. Son zamanlarda arabalarla ilçe merkezine gidilerek salon düğünü yapanlar da vardır.

Köyümüzde 20 ağustos - 1 eylül arasında geleneksel yayla şenlikleri yapılır. Çayır biçiminin bitmesiyle başlayan ve öküzün köye getirilişiyle son bulan bu şenliğe yörede "marioba" denir. Şavşat'ın tümü Gürcü olan 17 köyünde gelenek olan bu şenlik, yapıldığı zamana göre farklılık gösterir. Bazı köylerde, şenlikten sonra çayır biçimine başlanır. Yani bu şenlikler yaylaya çıkılıp yerleşildikten hemen sonra gerçekleşir. Bir de eskiden, yayla göçü bitip köye inildikten sonra, köyün merkezinden arkadaki sırtlara akordeon eşliğinde topluca pancar toplamaya gidilir, hem çorbalık pancar toplanır, hem de eğlenilirdi. "Pancarcı şenliği" denilen bu şenlik, artık çok seyrek yapılmaktadır.

Yöremizde yaygın olan bir eğlence de uzun kış gecelerinde gençlerin bir evde toplanarak yiyip-içip eğlenmesidir. Paralar toplanarak ya etlik kesilir ya da "bişi" denilen, yağda kızartılan hamur yenerek sohbet edilip eğlenilir. Bu eğlentiye de "harfana" denir. Köyümüzde ayrıca imece eğlentileri vardır. Böylece hem imece sahibinin işi yapılır, hem de yiyip-içilir ve eğlenilir. Sonbaharın "mısır seçme" imeceleri, kışın "yün ayıklama ve eğirme" imeceleri bu türdendir. Bu tür imecelerde imece sahibi imeceye katılanlara yedirip içirir, öte yandan oyunlar oynanıp maniler söylenerek eğlenilir. Bu tür imeceler, köyümüzde ve yöremizde "ırgat yapma" olarak adlandırılır.

Türkiye'den Mektup Var

Aleksandre ÇHAİDZE

Ben Türkiye'den, orada edindiğim dostlarımdan ve tanıdıklarımdan mektup alıyorum. Buna benzer bir mektup, bu yakınlarda Guram Himişiaşvili'den (Mustafa Yakut) geldi. Guram, İstanbul'a ilk kez gittiğimde, Otar İmedaşvili (Osman Mercan) ile birlikte bana ev sahipliği yapan Himişiaşvili'yi. O zamana değin birbirimizi pek tanı mıyorduk, buna rağmen beni İstanbul'a davet etmişlerdi. Onları ilk olarak, turistik gemi "Şalyapin" in güvertesinden dürbünle limanının giriş kapısında Çveneburiler gribu arasında gördüm. Ellerinde Gürcüce "İloş geldiniz, Sayın Aleksandre Çhaidze!" yazılı bir döviz tutuyorlardı. Guram Himişiaşvili, İstanbul ile çevresinde Gürcülerin yoğun olarak bulunduğu İnegöl, Gölcük, Bursa ve Ahmet Melaşvili'nin mezarının bulunduğu Hayriye köyünde rehberimdi. Bunun için tüm hafta boyunca işyerinden izin almıştı. Kendisi liman işletmesinde tercüman olarak çalışıyordu.

İstanbul'a iki saatlik mesafede, Marmara Denizi'nin güney kıyısında yer alan Yalova'daki evinde iki unutulmaz gün geçirdim. Eşi Fatma, tüm içtenliğiyle bana ev sahipliği yaptı. Küçük Levan bana Gürcü alfabesini okudu. Ne kadar içtenlikle "Ben küçük Gürcüyüm" (ჩემი პატარა გურგული ვარ) dediğini görme liydiniz. Küçük oğlu Milheil o zaman masanın altında emekliyordu. Şimdi her halde rahatlıkla adımlarını atıyordur. Orada daha önceden de tanıştığım Gürcüstanlı misafirlerle karşılaşmak benim için büyük bir sürpriz oldu. Bunları Tiflisli tarihçi Teimuraz Çikovanı ve Doğu Bilimleri Enstitüsü'nden, soydaşların yaklaşması için çok yararlı işler yapmış Türk dili ve folkloru uzmanı eşi Lia Çhaidze'yi. Daha sonra Türkiye'de yine bulundum. Bunları belgesel kitabım "Çveneburebi"de (ჩვენებური) de anlattım. Guram Himişiaşvili de Batum'a geldi. Bizim dostluğumuz yazışmalarla, beraberliğimiz büyük umutlarla ve arzuyla bugün de sürmektedir.

Bu yakınlarda ondan aldığım mektup, ben de onun toplumsal gelişmelerle de geniş çaplı ilgilendiği izlenimini bıraktı. Çünkü bu mektupta, Türkçe gazete ve dergilerden birkaç sayfa yayın da bulunuyordu. Bunların tümü, Gürcüstan'la ve anavatanından isteyerek ve istemeyerek yabancı ülkelere göç eden soydaşlarımızla ilgiliydi. Okurlarıma okumalarını

önerdiğimiz bu yayınları, meslektaşımız Sayın İbrahim Goradze ve İstanbullu işadamı Ahmet Bayrak'ın yardımıyla tercüme ettik.

Makalelerden birinin yazarı Fahrettin Çiloğlu'dur. Genç görünmesine karşın tanınmış bir gazetecidir. Gürcüceyi çok iyi biliyor. Şu anda büyük *Britanica* ansiklopedisinin Türkçe yayımının redaksiyonunda çalışmaktadır. Makaledeki geniş yorum, ansiklopedik doğrulukla ve konulara derin yaklaşımla dikkatleri Gürcüstan'a ve Gürcülere çekmektedir. Acara'nın tarihi, Türkiye ile ilişkileri, muhacirlik dönemi, nesnel olarak anlatılmaktadır. İlk Gürcü boyları, onların devlet oluşu, Kapadokya'dan gelen Azize Nino'nun çalışmaları ve Gürcülerin Hristiyanlaşması, bizim tanınmış krallarımız, Türkiye-Gürcüstan ilişkileri üzerine okurlara ayrıntılı bilgiler vermektedir. Çiloğlu'nun makalesi, "100 Yıl Önce Türkiye'de Gürcü Köyleri" adını taşıyor. Makalede, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Türkiye'ye göç eden Gürcüler ve onların kaderi anlatılmaktadır. Onlar gemilerle ve yaya olarak büyük zorluklar içinde genel olarak Giresun'a, Ordu'ya, Samsun'a, Sinop'a, İstanbul'a ve diğer liman kentlerine ulaşmışlar ve yerleşmişler. O zamanlar yerli halkın da zor geçindiği düşünüldürse muhacirlerin durumu daha iyi anlaşılır. Bunun yanında sıtma ve diğer hastalıklar yeni yerleşenleri yok ediyordu. Bundan dolayı Gürcüler zamanla ülkenin iç kesimlerine doğru gitmeye başlamışlar. Kimsenin yaşamadığı, dağlarda, ovalarda ve vadilerde köyler kurmuşlar. Özellikle de bırıktıkları toprakları hatırlatan yerlere yerleşmişler.

Yazar, Müslüman olmalanna karşın onların Gürcü dinini ve gelenek-göreneklerini unutmadıklarının altını özellikle çiziyor. (Bu mektubu tercüme ettiği sırada Ahmet Bey şunları söyledi: Ben ilk kez okula gittiğim zaman sadece Gürcüce konuşuyordum ve öğretmen bundan dolayı beni tek ayak üzerinde durdurarak cezalandırmıştı.) Geleneğe göre Gürcüler birbirleriyle evleniyorlardı. Türklerle kız vermiyorlardı. Bazen Gürcü erkekleri Türk kızlarıyla evlenseler bile, gelin Gürcü geleneklerine göre yaşamaya başlıyordu. Gürcü kadınlar, çalışkanlıklarıyla, güzellikleriyle ve sadakatleriyle çok çabuk tanınmışlar Türkiye'de. Çok çocuklu kadınlar özel bir saygı

görüyorlardı. Erkek çocuk doğurmayı çok önemli sayıyorlardı ve tüm köy bunu silah atarak kutluyordu.

Bir gazeteden aldığım yazı şöyle başlıyor: "Şöyle bir Gürcü atasözü vardır. Eğer iki kişi birbirini öpmek isterse, üçüncü bir burun işe karışmazsa, burunları buna engel olmaz" Doğrusu ben böyle bir Gürcü atasözü olduğunu duymamıştım, ama doğru bir söz olduğu kesin. Yazı sonuna kadar okunduğunda, yazarın bu atasözüyle ne demek istediği anlaşılıyor. Öncelikle, karşılıklı anlayışı, dostluğu ve halklar arasında barışı vurguluyor. Bunu, konşu Türkiye'de yüzyıllar boyunca bir arada yaşayanları özellikle örnek vererek ispatlıyor. 18. yüzyılda hüküm süren Sultan III. Ahmed'in eşi Gürcü imiş. Ondan sonraki beş sultanın anneleri de, eşleri de Gürcü imiş. Bu sultanlar arasında ünlü III. Selim de var. 14 Gürcü kökenli Osmanlı'da sadrazamlık yapmış. Bunun dışında dört Gürcü ekonomi bakanı, bir o kadını da dışişleri bakanı olmuş. Birçok Çvaneburî değişik dönemlerde Türkiye'nin yönetiminde önemli mevkilerde bulunmuş. Tanınmış sanatçılarından Zülfü Livaneli, Kâmil Sönmez, Ümit Tokcan Gürcüdürler. Anayasa Mahkemesi başkanı Yekta Güngör Özden, eski dışişleri bakanlarından Hasan Fehmi Güneş, eski ve yeni milletvekilleri Ahmet Altun, Hasan Ekinci, Refaiddin Şahin, Cemal Alişan, İbrahim Artvinli vb... Yazıda, bugün Türkiye'de siyasal, ekonomik ve kültürel alanda etkinlik gösteren tüm Gürcülerin adları yer alıyor. Onların arasında bizim tanımadıklarımızın da bulunması çok hoşuma gitti. Bunlar arasında İstanbullu Zengin kardeşler, bir süre önce bizim televizyonumuzda İstanbul'da Gürcü Kızı Sokağı'nın nasıl var olduğunu anlatan Nihar Gökyiğit (Gogitidze), avukat Ahmet İyimaya, İstanbul Gürcü Katolik Kilisesi Vakfı Başkanı Simon Zazadze de bulunuyor. Türkiye'nin en ünlü futbolcuları, Fenerbahçe'den Aykut ve Oğuz Gürcüdürler.

Ebette yazar, bu yazılarında yakınlarda adı Batum'un bir caddesine verilen ünlü vatan evladı Ahmet Özkan Melaşvili'yi anlatmadan geçemezdi. Bursa'da bulunduğum sırada, Melaşvili ailesine misafir olmuştum. Eşi Yüksel Hamin, eşinin çalışmalarnı, halkı uyandırmasını hayret verici bir doğrulukla anlattı. O zaman bana, diğer ilginç yazılarla birlikte Ahmet Özkan Melaşvili tarafından Türkçeye çevrilen "Kaplan-Postlu Şövalye"nin bir bölümünün de yer aldığı, Ahmet Özkan Melaşvili'nin kurduğu çvaneburî dergisinin son sayısını hediye etmişti. Fakat Ahmet Özkan Melaşvili bu eserinin tamamını yayımlayamadı. 1980'de evinin önünde öldürüldü.

Ahmet Özkan Melaşvili'nin köyüne giderken, yanımda tanınmış Gürcülerden Hayri Hayrioğlu (Malakmadze) da bulunuyordu.

Derginin biri "Kavimler Kapısı" başlığı altında onun hakkında bize enteresan bilgiler vermektedir. Eskiden emniyette çalışan Hayrioğlu'nun sicil dosyasında şöyle bir yazı varmış: "Gürcü dilini çok iyi biliyor ve bununla övünür". Bu yüzden istenmeyenler listesine alınmış. "Beni bir yerde uzun süre tutmuyorlardı, 30 kez beni başka şehirlere atadılar" demişti bana Hayrioğlu. "Köprü" (bogo) adlı oyunumu Türkçeye çevirdiği için ona teşekkür borçluyum. Dergideki yazı şu satırlarla sona eriyor: "Gürcüler savaşçı ve özgürlüğüne düşkün bir halktır, bundan dolayı karşılaşmalarında birbirlerini merhaba anlamında "gamarcoba" (zafer), güneyden anlamında "dila mşvidobisa" (barış dolu sabahlar), iyi akşamlar anlamında "sağamo mşvidobisa" (barış dolu akşamlar) derler.

Dergilerden birinde, İlia Çavçavadze'nin doğumunun 150. yıldönümüne katılan Türk yazarlarının fotoğrafı vardı. Onlar okurlarına kendi izlenimlerini anlatmışlar. Onların arasında bizim için tanınık biri, aslen Laz olan Hayati Asilyazıcı da bulunuyordu. O Gürcü tiyatrosunu iyi tanıyor. Birkaç kez Tiflis'te ve Batum'da bulunmuş. Rustaveli ve Marcanişvili tiyatrolarında incelemelerde bulunmuş. Mihail Tumanişvili ve Robert Stunua ile karşılaşmış ve Gürcü tiyatrosu üzerine makaleler yazmış.

Türkiye'den aldığım pakette iki makale daha vardı. Bunlardan birinde, bizim iyi tanıdığımız yazarlar Muhammed Vanilişi ve Ali Tandilava tarafından yazılan *Lazların Tarihi*'nin basıldığı belirtilmekte. Bu kitabı Türkçeye Hayri Hayrioğlu çevirdi. Prof. Sergei Makalatia, kitabın önsözünde, bu eski Kartvelî boyunun tarihini, kitapta anlatılan etnografyasını ve folklor metinlerini okurlara tanıtmaktadır. Bu kitabın özellikle Türkiye'de yaşayan Laz kardeşlerimizi çok sevindirdiğini umuyoruz.

Bizim için mutluluk verici bir olay da, Türk halkının ünlü Gürcü yazar Nodar Dumbadze'nin eserlerini iyi tanımlarıdır. Bugünlerde okurlar, yazarın ünlü romanı *Kukuraça* ile de tanıştılar. Bu romanı Gülizar Çelidze çevirmiş. Ne yazık ki bu çevirmeni biz tanıyıyoruz, ama böylesine büyük ulusal bir iş yaptığı için saygıya değer buluyoruz.

Bize böylesine değerli bir hediye gönderdiği için Mustafa Yakut'a (Guram Hinşiaşvili'ye) ne kadar teşekkür etsek azdır. Bu Gürcüce gazeteyi (*Acara*) aldığı zaman onun da aynı biçimde sevineceğinden eminim.

(Türkçesi: Hacer İYEM (Eka İremadze-Melaşvili))

* Bu yazı, 19 Eylül 1992 tarihli *Acara* gazetesinden kısaltılarak çevrilmiştir.

Çveneburi'den haberler...

İkinci Çveneburi Gecesi

Türkiye'deki Gürcülerin tek yayın organı olan *çveneburi* Dergisi, geleneksel "Çveneburi Gecesi"nin ikincisini düzenledi. "Çveneburi Gecesi", 29 Nisan tarihli *Yeni Yüzyıl* ve 25 Nisan tarihli *Dünya* gazetelerinde haber olarak yer aldı. *Yeni Yüzyıl*'da *çveneburi* Dergisi tarafından düzenlenen geleneksel Çveneburi Gecesi'nin ikincisi 5 mayısta gerçekleştirilecek. Davetiye bedelinin 1 milyon TL olarak belirlendiği gecede Gürcü müziği ve dansları sergilenecek" dendi. 5 Mayıs 1996 Pazır akşamı İstanbul'da Küçüksu Sabancı Öğretmen Evi'nde düzenlenen yemekli geceye yaklaşık 200 kişi katıldı. Katılanlar arasında, Gürcüstan doğumlu ve Azerbaycan'ın İstanbul Başkonsolosu olan Abbas Abdullah Hacaloğlu, Gürcüstan Ankara Büyükelçiliği'nden müsteşar Viktor Çikaidze ve eşi, basın ataşesi Ramin Çelidze, Badri Vadaçkonı, Rusya'nın İstanbul Başkonsolosluğu'ndan Viktor Dgebuadze gibi yabancı konuklar da vardı. Ayrıca geceye tanınmış Gürcü işadamları, Hendek ve İzmit'teki Gürcü derneklerinden temsilciler, Düzceli Gürcüler katıldı. Gecenin kısa açılış konuşmasını *çveneburi* Dergisi yayın yönetmeni Fahrettin Çiloğlu yaptı. İzmit Batımlular Kafkas Kültür Derneği halk dansları topluluğuyla geceye ayrı bir renk kattı. İberya Özkan (Melaşvili) da "küçük bir konser" vererek geceye katılanların Gürcü müziği dinlemesine olanak sağladı. İzmit Batımlular Kafkas Kültür Derneği başkanı Keriman Yayman, derneğin el sanatları çalışmasının bir ürünü olan tabloyu dernek adına *çveneburi* Dergisi yayın yönetmenine armağan etti. *çveneburi* Dergisi "Çveneburi Gecesi"nin ilkinin 31 Ekim 1995 tarihinde gerçekleştirmiş, geceye yaklaşık 250 kişi katılmıştı.

Kafkas Gecesi

Yalova-Bursa karayolu üzerinde yer alan, Bursa'ya bağlı olan ve son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren Orhangazi, orta büyüklükte bir kent; öte yandan Türkiye'de Gürcü nüfusu barındıran birçok yerleşmelerden biri. Bir süre önce buralı Gürcülerin kurduğu Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği, 11 Mayıs 1996 Cumartesi akşamı "I. Kafkas Gecesi" adı altında "Kafkas Kültür ve Şenlikleri Gecesi" düzenledi. Geceye Orhangazili Gürcülerin yanı sıra, Orhangazi'nin siyasal parti temsilcileri ve ileri gelenleri, İnegöl, Bursa, Gemlik ve İzmit "Gürcü derneklerinin" temsilcileri, *çveneburi* Dergisi çevresi katıldı. Bir düğün salonunda kalabalık bir katılımla başlayan gecenin açılış konuşmasını dernek başkanı Zekeriya Ceyhan yaptı. Özellikle son yıllarda

giderek anan Gürcü dernekleri arasındaki dayanışmanın güzel örneklerinden biri de Orhangazi'de sergilendi. Gürcülerin düzenlediği neredeyse bütün gecelerde görme-ye alışık olduğumuz İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği ile Bursa Batum ve Havalisi Göçmenleri Yardımlaşma Derneği'nin halk dansları toplulukları, özellikle Acara bölgesinden sundukları Gürcü halk danslarıyla geceyi şenlendirdiler. Gecede İberya Özkan (Melaşvili) de Gürcüce şarkılar seslendirdi. Bu arada *çveneburi* Dergisi bir stand açarak derginin yanı sıra *Gürcülerin Tarihi*, *Deda Ena* gibi kitapları sergiledi ve ilgilenen okurlara ulaşmasını sağladı. Gece yansı Orhangazi'den ayrılırken bizleri, 1 Haziran'da Gemlik, 8 Haziran'da İzmit, 14 Haziran'da Hendek ve 21 Haziran'da İnegöl derneklerinin düzenlediği geceler bekliyordu. (İlgilenenler için Orhangazi Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği. Tel: 0224 573 70 48)

Gemlik'te Kafkas Gecesi

Gemlik Acara Gürcüleri Kültür ve Dayanışma Derneği, Gemlik ilçesine bağlı, deniz kıyısında şirin bir yerleşme olan Büyükkumla'da "Kafkas Gecesi" adı altında bir gece düzenledi. 1 Haziran 1996 Cumartesi akşamı saat 20:00'de başlayan geceye, Gemlik kentinden, ilçeye bağlı Haydariye, İlamidiye, Mecidiye, Selimiye gibi köylerden Gürcüler Büyükkumla Aile Çay Bahçesi'ni tamamen doldurdular. Gemlik'in siyasi parti temsilcileri ve ileri gelenleri, Bursa, İnegöl, Gölçük, Hendek, Orhangazi ve İzmit "Gürcü dernekleri"nin temsilcileri, **çveneburi** Dergisi çevresi geceye katılan konuklardı. "Kafkas Gecesi", demek başkanı Ayhan Bayraktar'ın açılış konuşmasıyla başladı. Bir yandan derneğin verdiği yemekler yenirken, diğer yandan neredeyse bütün Gürcü gecelerinde keyifle izlediğimiz İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği'nin halk dansları topluluğu Gürcü halk danslarını sergiledi. Ardından Acara'dan bir konuk Gürcüce iki ezgi seslendirdi. Sonra sahneyi, Türkiye'de Gürcü kültürünün canlandırılması yönündeki çabalarıyla tanıdığımız Bursa Batum ve İlvalisi Göçmenleri Yardımlaşma Derneği'nin halk dansları topluluğu devraldı. Her iki halk dansları topluluğu, gerek toplu danslarda, gerekse bireysel yetenekleri sergilendiği gösterilerde büyük bir coşku yaratmayı, izleyenleri coşturmayı başardılar. Bu arada, Gürcü müziği üzerine çalışmalarıyla tanıdığımız İbrya Özkan (Melaşvili) birkaç Gürcüce parça seslendirdi. Geceyi, birçok Gürcü gecesinde olduğu gibi, tulum eşliğinde "honımı tepen" izleyenler noktaladı. Gecede, **çveneburi** Dergisinin son sayısı ve F. Çiloğlu-R. Özkalkan'ın *Deda Ena* adlı kitabı büyük ilgi gördü.

Gemlik Acara Gürcüleri Kültür ve Dayanışma Derneği 1994 yılında kurulmuştu. **çveneburi** Dergisinin Mart-Nisan 1995 tarihli 14. sayısında, derneğin kuruluşuyla ilgili haberde derneğin amacı "Gemlik'te yaşayan Gürcüler arasında dayanışma sağlamak, Gürcü kültürünü ve folklorunu yaşatmak, Gürcüce bilmeyenlere bu dili öğretmek" olarak ifade edilmişti.

(İlgilenenler için Gemlik Acara Gürcüleri Kültür ve Dayanışma Derneği. Tel: 0224 514 50 49)

İzmit'te Batumlular Kafkas Kültür Derneği Gecesi

İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği, yemekli gecelerinden ikincisini 8 Haziran'da gerçekleştirdi. Fuar Çağlayan Gazinosu'nda düzenlenen geceye çok sayıda davetli ve konuk katıldı. Konuklar arasında Gürcüstan Ankara Büyükelçilik Müsteşarı Viktor Çikaidze, Büyükelçilik Başkâtibi Şalva Gabeskiria, İzmit Büyükşehir Belediye Başkanı Sefa Sirmen, İzmit-Saraybalıçe Belediye Başkanı Hikmet Erenkaya, Saraybalıçe Belediye Başkan Yardımcısı Ertuğrul Kazancı gibi adlar vardı. Gece, İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Başkanı Keriman Yayma'nın kısa bir açılış konuşmasıyla başladı. Ardından sahneye gelen İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Halk Dansları Topluluğu, Gürcü halk danslarından örnekler sundu ve izleyicilere güzel anılar yaşattı. Bir süre sonra, halk danslarının yarattığı hareketli atmosfer yerini Kaf Dağı Müzik Topluluğu'nun şarkılarına bıraktı.

İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Fahri Başkanı Ertuğrul Kazancı da bir konuşma yaptı ve konuşmasının sonunda Sefa Sirmen, Hikmet Erenkaya, Viktor Çikaidze ve Şalva Gabeskiria'yı sahneye davet etti. Sefa Sirmen konuşmasının sonunda, dernek başkanının bir el sanatı ürünü olan tabloyu Viktor Çikaidze'ye armağan etti. Viktor Çikaidze de uzun bir teşekkür konuşması yaptı. Gecenin hareketli anlarından biri, bir el sanatı tablonun dernek yararına açık artırma için çıkarıldığı an oldu. Açık artırma büyük ilgi gördü derneğe yüklü miktarda

gelir sağladı. Gecenin sonlarına doğru Kâmil Sönmez sahneye çıktı ve türkülerle geceye ayrı bir renk kattı.

İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği, 1990 yılında kurulmuş ve özellikle Gürcü halk dansları alanında yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. 1996 yılına yeni başkan Keriman Yayman ile giren dernek, el sanatları kursuyla yeni bir etkinlik başlattı. Dernek, önümüzdeki dönemde Gürcüce kurslar düzenlemeyi de tasarlamaktadır.

(İlgilenenler için İzmit Batumlular Kafkas Kültür Derneği Başkanı Keriman Yayman, tel. 0262 324 14 83).

Kada Gecesi

Yeni kurulan Gürcü derneklerinden bir olan Hendek Batum ve Havalisi Kültür Derneği, "Kada Gecesi" adı altında ilk kültürel etkinliğini gerçekleştirdi. Belediye Sosyal Tesisleri'nde yapılan geceye çok sayıda Hendekli Gürcü, **çveneburİ** Dergisi ile İzmit, Gemlik, İnegöl, Orhangazi ve İznik Gürcü derneklerinden temsilciler katıldı. Kısa bir açılış konuşmasından sonra, Hendek Otomobilciler ve Şoförler Odası Başkanı Muammer Alay bir konuşma yaptı. Diğer konuşmacılardan Mustafa Yakut, kısaca Gürcülerin ve Acara'nın tarihine değindi; Gürcülerin Türkiye'deki etkinliklerinden söz etti. **çveneburİ** Dergisi yayın yönetmeni ve editörü Fahrettin Çiloğlu yaptığı konuşmada, Gürcülerin çok eskilere dayanan bir kültüre sahip olduklarını ve bu kültürü Türkiye'de Gürcülerin de yaşatması gerektiğini söyledi. Konuşmasının sonunda, "Bu geceye adını veren 'kada'nın yanında ayran içmemiz nasıl uyumluysa, Gürcüler olarak kültürel varlığımızı korumaya ve yaşatmaya yönelik etkinliklerimiz de, içinde yaşadığımız toplumun ortak kültürüyle aynı biçimde uyumlu olduğunu biz de biliyoruz" dedi. Derneğin yakın gelecekte bir kitaplığa kavuşmasını diyerek Dernek Başkanı Burhan Pehlevan'a bir takım **çveneburİ** Dergisi ve imzalı olarak *Gürcülerin Taribi* ile *Deda Enu* kitaplarını armağan etti.

Kada Gecesi, İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği'nin Gürcü halk dansları topluluğu, Hendek Batum ve Havalisi Halkoyunları Ekibi, Gölcük Belediyesi Artvin Folklor ekibinin gösterileriyle sürdü. Ardından Grup Kaf Dağı sahneye geldi ve İbetya Özkan ile Bayar Şahin çeşitli Gürcüce parçaları seslendirdiler. Gecenin ortalarında, göç sırasında Batum'dan getirildiği belinilen ve kapalı bir pakette açık artırmaya sunulan eşya büyük ilgi gördü ve açık artırmada dernek yararına önemli gelir elde edildi. Erkeklerin uzun süre sahnede "honımı tepmesiyle" iyice renklenen Kada Gecesi, kadınların "Cilvelo" eşliğinde oynadığı oyunla noktalandı.

Kada Gecesi, İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği'nin Gürcü halk dansları topluluğu, Hendek Batum ve Havalisi Halkoyunları Ekibi, Gölcük Belediyesi Artvin Folklor ekibinin gösterileriyle sürdü. Ardından Grup Kaf Dağı sahneye geldi ve İbetya Özkan ile Bayar Şahin çeşitli Gürcüce parçaları seslendirdiler. Gecenin ortalarında, göç sırasında Batum'dan getirildiği belinilen ve kapalı bir pakette açık artırmaya sunulan eşya büyük ilgi gördü ve açık artırmada dernek yararına önemli gelir elde edildi. Erkeklerin uzun süre sahnede "honımı tepmesiyle" iyice renklenen Kada Gecesi, kadınların "Cilvelo" eşliğinde oynadığı oyunla noktalandı.

Geleneksel Kafkas Gecesi

İnegöl Kafkas Folklor ve Kültür Derneği, 21 Haziran'da İpek Yolu Tesisleri'nde bir gece düzenledi. Geceye İnegöllü Gürcülerin dışında, Gemlik, İznik, Orhangazi ve Hendek Gürcü derneklerinin temsilcileri de katıldı. **çveneburİ** Dergisi yayın yönetmeni ve editörü Fahrettin Çiloğlu'nun da çağrılı olarak katıldığı gecede, derginin bir standda sergilenmesine hoşgörü gösterilmedi. Dergimizin yayın yönetmeni, davetli olmayan biri gibi karşılanması üzerine gecenin kısa süre sonra ayrıldı. İnegöl derneğinin gecesi, Gürcü derneklerinin bu yıl Mayıs ve Haziran aylarında yaptığı geceler arasında, Gürcü kültür dergisi **çveneburİ** 'nin geceye gelenlere ulaştırılmadığı tek etkinlik oldu.

KUVARSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

KULLANILDIĞI ALAN

Dış Cephe	İnce sıva, Brüt beton ve beton panolar
İç Mekan	İnce sıva, alçı ve beton panolar
	Ahşap ve mamulleri separatörler
	Genelde su emebilen ve alkali olmayan tüm yüzeylerde

N İ T E L İ K L E R İ

- Ultraviyole ışınlarından dolayı solmaz
- Ateşe dayanıklıdır
- Su geçirmez
- Yıkanabilir
- Nefes alma özelliğine sahiptir
- Her iklim koşuluna fevkalade dayanıklıdır
- Küf oluşturmaz
- Esnektir, Sıva alt yüzeyindeki çatlakların, yüzeye yayılmasını önler

Her zaman, doğal

KUVARSİT

İç ve Dış Cephe Kaplaması

*Uygundur,
Seçilendir, Güzelidir...*

KÜPÇÜLER MAH. KARA SK. NO: 3 ADAPAZARI

FABRİKA TEL : (0264) 273 57 42

İSTANBUL TEL: (0216) 389 20 13 FAX: (0216) 389 51 56

Bağımsızlık yıldönümü

Gürcüstan'ın bağımsızlık yıldönümü (26 Mayıs), Ankara Palas Devlet Konukevi'nde Gürcüstan Büyükelçiliği tarafından verilen bir resepsiyonla kutlandı. 27 Mayıs Pazartesi akşamı saat 19.00-21.00 arasında verilen resepsiyona çok sayıda davetli katıldı. Büyükelçi Nodar Komahidze'nin karşıladığı davetliler arasında, milletvekilleri Refaidin Şahin ve Ahmet İyımaya, eski milletvekili Onay Alpago, çeşitli büyükelçiliklerden diplomatlar, Gürcü kökenli işadamlar, **çveneburi** Dergisi, Türkiye'deki çeşitli Gürcü derneklerinin temsilcileri yer aldı. Resepsiyonda, İnegöl ve İzmit derneklerinin Gürcü halk dansları toplulukları gösteriler yaptı; Grup Kaf Dağı Gürcüce şarkıları seslendirildi.

Resepsiyonda, *Georgia, Investment Guide* (Gürcüstan, Yatırım Rehberi) adlı kitapçık dağıldı. Kitapçıkta, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ve Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin yazıları da yer alıyor. Demirel'in yazısında, "Kafkasya bölgesinin tümünde yaşanan istikrarsız ortam gözönüne alındığında, bölgede güçlü, istikrar içinde, çoğulcu demokrasi ve pazar ekonomisi ilkelerine bağlı bir Gürcüstan'a olan ihtiyaç daha iyi anlaşılmaktadır. Günümüz şartlarında Gürcüstan'ın stratejik konumu, dolayısıyla bölgedeki

önemi daha da artmıştır. Gürcüstan, Kafkasya genelinde vazgeçilmez ve gözardı edilemez bir denge unsuru olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlayış içinde Türkiye, bölgede sürekli barış, istikrar ve huzurun tesisi için doğu sınırı komşusu Gürcüstan'ın güçlü bir devlet olarak bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü sürdürmesinden büyük

bir huzur duyacaktır" deniyor. Şevardnadze de "İnanıyınız ki, Gürcü halkının arzulu çalışmasıyla, bizim komşu ülkelerin ve halkların yardımıyla Gürcüstan bu yeni deneyini başarıya ulaştıracaktır" diye yazıyor. Kitapçığın Gürcüstan'ı tanıtan bölümünde, Gürcüstan'ın 1917 Ekim Devrimi'nden sonra bağımsızlığını ilan ettiği, Kızıl Ordu'nun 1921'deki işgaline kadar ülkenin Menşevik hükümet tarafından yönetildiği, 9 Nisan 1991 yılında parlamentonun Gürcüstan'ın bağımsızlığını yeniden ilan ettiği ve 5 Kasım 1995'te Şevardnadze'nin devlet başkanı seçildiği belirtiliyor. Kitapçığın büyük bölümü ise, Gürcüstan'a yatırım yapmayı düşünenlere yol gösteriyor. Gürcüstan'ın Ankara Büyükelçiliği, bağımsızlık yıldönümünü ilk kez geçen yıl 25 Mayıs Perşembe akşamı yine Ankara Palas Devlet Konuk Evi'nde verdiği bir resepsiyonla kutlamıştı. □

Amerikan-Gürcü yaz okulu üçüncü kez Gürcüstan'da

Recep Jordania başkanlığındaki ABD'li yaz okulu öğretmen topluluğu, 23 Haziran'da İstanbul'a geldi ve ertesi gün Gürcüstan Hava Yolları (ORBI) uçağıyla Tiflis'e uçtu. Geldikleri gün İstanbul'da dolaşan topluluk üyeleri, **çveneburi** Dergisi yayın yönetmeni ile birlikte bir yemek yedi. Topluluğun Gürcüstan'a ilk kez giden üyeleri, Gürcü kültürü izlerine Gürcüstan'dan önce Türkiye'de rastlamış olmaktan etkilendiklerini, Türkiye'de Gürcülerin yaşadığından haberdar olmadıklarını belirttiler. Topluluk, denizcilik tarihi profesörü Recep Jordania dışında, çoğu öğretmen olan

şu kişilerden oluşuyor: Whitney Tibott, Kim Landro, Peter Calingaert, David Etheriisge, Jerry Sather, Caroll Gillespie, Kate Baldus ve Rosie Johnson. Bu kişilerin hepsi, Gürcü çocuklara İngilizce öğretmeyi amaçlayan yaz okuluna gönüllü olarak katılıyor, Gürcüstan dışındaki bütün giderlerini kendileri karşılıyorlar.

Amerikan-Gürcü yaz okulu ilk kez 1991 yılında başlamış, ancak Gürcüstan'daki iç karışıklıklar yüzünden kesintiye uğramıştı. Geçen yıl yeniden etkinliğe başlayan yaz okulu, bu yıl üçüncü kez İngilizce kursları veriyor.

Şevardnadze Türkiye'de

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze'nin iki günlük Türkiye ziyaretinden önce bir grup Türküyelî gazeteci Tiflis'e davet edildi. Bir hafta Gürcüstan'da çalışma olanağı bulan gazetecilerin çeşitli gazetelerde yazı ve haberleri yayımlandı. Gürcüstan'da bulunan gazetecilere Şevardnadze çeşitli konularda açıklamalar yaptı. 2 Nisan tarihli *Milîyet* gazetesinde Güven Özalp imzalı yazıda, Şevardnadze'nin Abhazya sorununun dışarıdan yönlendirilen bir sorun olduğunu, Rusya'daki yönetim dışı güçlerin Sovyetler Birliği hayalleriyle yaşadığını söylediği aktarıldı. Aynı yazıya göre, Gürcüstan'ın önemli bir geçiş süreci yaşadığını belirten Şevardnadze, şu anda ülkenin en çok istikrara ve güvenliğe ihtiyacı olduğunu, bunu da bir ölçüde yakaladığını kaydetti. "Durumumuzun kuvvetlenmesi için en gerekli aşamalardan biri de Abhazya sorununun barışçıl yollarla çözülmesidir. Abhazya'ya bayrak, parlamento, millî marş, anayasa gibi geniş imkânlar tanyoruz. Bu sorunun barışçıl yollarla çözülmesi çok zor gibi görünüyorsa da biz bu yoldan caymayı düşünmüyoruz" dedi. 3 Nisan tarihli *Yeni Yüzyıl* gazetesinde çıkan haberde de Devlet Başkanı Şevardnadze'nin Abhazya Özerk Cumhuriyeti ile Tiflis hükümeti arasında yaşanan sorunun

siyasi ve barışçıl yollardan çözülmesini istediğini ve bu yoldan vazgeçmeyeceklerini ifade ettiği belirtildi.

3 Nisan'da Türkiye'ye gelen Şevardnadze, Ankara'da Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından karşılandı. Şevardnadze Ankara'da, Türkiye'nin katkısı olmadan Kafkasya'da barış ve istikrarın sağlanmasının mümkün olmadığını söyledi. Demirel, Şevardnadze'nin bölgenin sorunları konusunda büyük birikime sahip olduğunu belirterek, "Türkiye ve Gürcüstan'ın bölgesel konularda yakın işbirliği yapmaları kendi öz çıkarları gereğidir. Görüşmelerimizde uluslararası sorunlar ve ikili ilişkiler ele alınacaktır" dedi. Şevardnadze'nin ziyaretinin ikinci gününde Gürcüstan ve Türkiye arasında 9 anlaşma imzalandı. Demirel ve Şevardnadze'nin hazır bulunduğu imza töreni Cumhurbaşkanlığı Köşkünde yapıldı. Bu anlaşmalara göre, Türkiye Gürcüstan topraklarındaki boru hatlarından yararlanabilecek, Çıldır Aktaş'ta üçüncü bir sınır kapısı açılacak, iki ülke karayolu ve demiryoluyla birbirine bağlanacak. Bu arada yayımlanan ortak bildiri Gürcüstan, Azerbaycan ve Türkiye arasında radyolink ve karasal fiber optik sistemin kurulmasını amaçlayan proje hakkında anlaşmanın önemine dikkat çekildi.

Ve Şota Gol Kralı

Trabzonspor'un ünlü Gürcü oyuncusu Şota Arveladze, 1995-1996 sezonunda Türkiye Birinci Ligi'nde krol kralı oldu. 1973 doğumlu futbolcu Trabzonspor-Eskişehirspor maçında tam beş gol attı. Böylece toplam gol sayısını 25'e çıkardı; ayrıca gol krallığını 19 yıl sonra Trabzonspor'a getirdi. Sezon boyunca hiç penaltı gölü atmadan gol karlı olmayı başaran Şota, gol kralı olduğu için sevinçli, ancak takımının şampiyonluğu kaçırmış olmasından dolayı üzgün olduğunu söyledi.

Son maçında pek çok Gürcü de Trabzon'a gelmiş ve vatandaşlar Şota'yı desteklemişlerdi. Şota Arveladze, 25 gollü kralığa ulaşırken, Avrupa klasmanında da dördüncülüğe yükseldi.

Yeni Yüzyıl gazetesinde yazan Metin Tükenmez, 30 Nisan tarihli yazısında, her duru-

mun golcüsü olarak değerlendirdiği Şota'nın gelişmiş bir futbol becerisine sahip olduğunu, kişisel yetenekleri gelişmiş bir futbolcu olduğunu, zihinsel ve bedensel esnekliğinin birbiri

taşınmadığını yazdı:

İki yıldır ikizi Arçıl ile birlikte Trabzonspor'da oynayan ve önümüzdeki sezon için yeniden anlaşılan Şota, Dinamo Tiflis'in Avrupa Kupası'ndaki bir maçında kendisini izleyen Erman Toroğlu'nun tavsiyesiyle Trabzonspor'a alınmıştı.

Kısa Kısa...

Moskova'da toplanan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), bağımsızlık taleplerinden vazgeçinceye kadar Abhazya'ya yaptırım uygulama kararı aldı. BDT ülkeleri, Gürcüstan'ın onayı olmadan Abhazya ile siyasi ve ekonomik ilişkilere girmeme taahhüdünde bulundu.

(Cumburiyet, 20 Ocak; Yeni Yüzyıl, 21 Ocak)

Cumhuriyet'e bir açıklama yapan Gürcüstan Büyükelçisi Nodar Komahidze, Gürcülerle Abhazların ve Osetlerin birbirlerine tarihi kardeşlik bağlarıyla bağlı olduklarını belirtti. Komahidze, Kafkasya bölgesinin coğrafi ve tarihi olarak Kafkas Dağlarıyla Kuzey Kafkasya ve Transkafkasya olarak ikiye ayrıldığını, Abhazya'nın bu dağların güneyinde bulunduğunu ve dolayısıyla bu bölgenin tarihin hiç bir döneminde Kuzey Kafkasya'nın bir parçası olmadığını, bugün de olamayacağını söyledi. "Güney Osetya" teriminin de Sovyet döneminde yapıp olarak yaratıldığını, Osetlerin tarihi yurtlarının bugün Kuzey Osetya olarak adlandırılan Osetya olduğunu ve bu bölgenin de Kafkas Dağlarının kuzeyinde bulunduğunu belirtti.

(Cumburiyet, 11 Şubat)

Abhazya lideri Vladislav Ardzinba, uzunca bir süre Moskova'ya konuk oldu. İçeriği açıklanmayan üç haftalık görüşmeler, kesin bir sonuç

vermeden kesildi. Rusya Savunma Bakanı Pavel Graçov, Gürcülerle Abhazların kozlarını kendi aralarında paylaşmasını, hiçbir iktidardan dışarıdan silah desteğiyle uzun süre ayakta kalamayacağını söyledi.

(Cumburiyet, 19 Şubat)

13. Ankara Müzik Festivali, 25 Mart akşamı Cansug Kahidze yönetimindeki Tiflis Senfoni Orkestrası'nın konseriyle açılıyor. Müzikseverlerin yakından tanıdığı, son yıllarda Avrupa ve Amerika'da ismini duyurup büyük başarı yapan ünlü şef Cansug Kahidze'nin yönetimindeki orkestra ilk gün Tüzün, Şostakoviç, V. Kahidze ve Ravel'in, ikinci gün Kvernadze, Çopin ve Rahmatinov'un eserlerinden oluşacak bir programla müzikseverlerin karşısına çıkacak.

(Cumburiyet, 11 Mart)

Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Rusya'da Sovyetler Birliği'ni yeniden canlandırmaya çalışan siyasal çevreleri uyarak, bu durumda yalnızca eski Sovyet cumhuriyetlerinde değil, tüm eski Sovyet topraklarında savaş çıkabileceğini, BDT'nin de, Rusya'nın da dahilacağını söyledi.

(Yeni Yüzyıl, 16 Mart)

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası bu hafta sonu konserinde bir başka keman şöleni daha yaşadı. Kemancı Liana İsakadze, ustalıklı bir yorum-

la Şostakoviç'in "1. Keman Konçertosu"nu seslendirdi. İsakadze'yi daha önce Gürcüstan Oda Orkestrası şefi olarak izlemiştik. Halen Münih'te yaşayan sanatçının birçok CD kaydı var.

(Cumburiyet, 20 Mart)

13. Uluslararası Ankara Müzik Festivali, bugün Tiflis Senfoni Orkestrası'nın açılış konseriyle başlıyor. Cansug Kahidze'nin yönettiği orkestraya solist olarak Vahtang Kahidze ve Nato Zarıbeli katılıyor.

(Yeni Yüzyıl, 25 Mart)

Çveneburi Dergisi tarafından düzenlenen geleneksel Çveneburi Gecesi'nin ikincisi 5 mayısta gerçekleştirilecek. Davetiye bedelinin 1 milyon TL olarak belirlendiği gecede Gürcü müziği ve dansları sergilenecek.

(Dünya, 25 Nisan; Yeni Yüzyıl, 29 Nisan)

Rusya ile Ermenistan arasında, "Kafkasya Koalisyon Güçleri" adıyla ortak askeri birlikler kurulmasını da içeren bir protokol imzalandı. Rus askeri yetkililer, böyle bir güce katılmaya hazır olduğunu bildiren Gürcüstan ile de yakında benzeri bir anlaşmanın imzalanacağını söylediler.

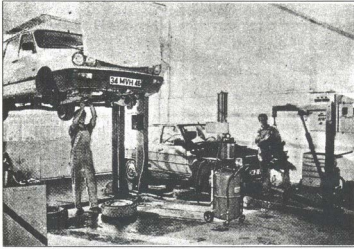
(Yeni Yüzyıl, 4 Mayıs)

Gürcüstan'ın da üyesi olduğu Bağımsız Devlet Topluluğu'nun (BDT) dün Moskova'da yapılan zirvesinde Rus-

KOCAMANLAR

RENAULT YETKİLİ SERVİSİ

RENAULT
tutkunları
hep bu
adreste
buluşuyor!

KOCAMANLAR RENAULT YETKİLİ SERVİSİ

KARTAL OTO SANAYİSİ C BLOK NO. 11/2 KARTAL/İSTANBUL
TEL: (0216) 363 22 04 / 374 75 40 / 389 60 95 FAX: (0216) 374 75 49

ya Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in demokratik reformlarına tam destek çıktı.

(Yeni Yüzyıl, 18 Mayıs)

Türkiye'nin Tiflis Büyükelçisi Tevfik Okyayüz, Gürcüstan'ın *Rezonansi* adlı gazete-yeye verdiği demeçte, Gürcüstan'ın Türkiye sınırı yakınında Rus üsleri kurulmasına izin vermesi durumunda Türkiye'nin de Gürcüstan sınırının hemen yakınında bir askeri üs kuracağını söyledi. Gürcüstan Dışişleri Bakanı İrakli Menagaraşvili düzenlediği basın toplantısında, Kafkasya ülkeleri arasında çatışmaların tımanmasını önleyebilmek amacıyla, bölgedeki ülkeler ve bloklar arasında karıştığın uluslararası işbirliğine dönüştürülmesi için çaba harcanması gerektiğini belirtti.

(Yeni Yüzyıl, 21 Mayıs)

Albazyalı soprano Khibla Gerzmeva, ilki 28 Mayıs'ta İstanbul'da Atatürk Kültür Merkezi'nde, ikincisi 4 Haziran'da Ankara'da Resim ve Heykel Müzesi'nde olmak üzere iki konser verecek.

(Yeni Yüzyıl, 22 Mayıs)

TED kortlarında düzenlenen Davis Kupası Avrupa-Afrika III. Grup müsabakalarında Türkiye, dün güçlü rakibi Gürcüstan'a 2-1 yenilerek birincilik şansını yitirdi. Turnuvarın son gününde lider Gürcüstan, zayıf rakibi Liechtenstein'i yenerek II. Grup'a yükselmek için korta çıkacak.

(Milliyet, 26 Mayıs)

Türkiye'nin eylül ya da ekim ayından itibaren yıllık 3 milyar kilowatsaatlık ithal elektrige ihtiyacı olduğu, bu enerjinin Gürcüstan'dan ve Bulgaristan'dan sağlanacağı

açıklandı.

(Yeni Yüzyıl, 31 Mayıs)

Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali bu akşam Aya İrini'de sahnelenecek "Medea" ile kapanışını yapıyor. Yönetmen Terzopoulos, oyunda Medea'nın toprakları olarak bilinen Gürcüstan'ın folklorik öğelerini ve müziğini sahneye taşıyor. Oyunu tek başına sahneleyen Alla Demidova, "bu çarpıcı kadın kahramana Gürcüstan'ın vurucu müziğini kullanarak, Euripides'in ve Müller'in yorumlarını bütünleyerek yeni bir boyut getirmeye çalıştık" diyor.

(Milliyet, 2 Haziran)

Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin, bugün Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcüstan devlet başkanlarıyla Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesindeki cumhuriyetlerinin liderlerini bir araya getiriyor. Toplantıya katılan Gürcüstanlı bir diplomat, son yıllarda bölgede ilk defa böyle bir toplantının yapıldığını dikkat çekerek, genel prensiplere bağlı kalacaklarını ve tartışmadan kaçınacaklarını söyledi. Toplantının sonunda "Kafkasya'daki etnik gruplar arasında anlayış, barış, kültürel ve teknik işbirliği deklarasyonu"nun imzalanması bekleniyor.

(Yeni Yüzyıl, 3 Haziran)

Rusya Devlet Başkanı Boris Yeltsin ile Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze, Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev ve Ermenistan Devlet Başkanı Levon Ter Petrosyan'ı bir araya getiren "Kafkasya Zirvesi", dün Rusya'nın güneyindeki Kislovodsk kentinde yapıldı. Zirve sonunda, "Kafkasya'da uzlaşma için barış, ekonomik

ve kültürel işbirliği deklarasyonu" imzalandı. Deklarasyonu imzalayan ülkeler, Kafkasya'da her türlü ayrılıkçılık, köktendincilik ve terörizme karşı ortak mücadele edecekleri konusunda güvence verdi.

(Milliyet, 4 Haziran)

Aleksandr Lebed, Rusya Savunma Bakanı Pavel Graçov tarafından hazırlanan bir darbeyi son anda önediğini söyledi. Darbe hazırlıklarına Gürcüstan Savunma Bakanı Vardiko Nadebaidze'nin de adı karıştı. Daha sonra Gürcüstan Devlet Başkanı Eduard Şevardnadze ile görüşen Nadebaidze bu iddiaları yalanladı.

(Milliyet, 19-20 Haziran)

Erdal İnönü'nün katılımıyla açılışı gerçekleştirilen Saraybahçe Belediyesi "2. Kirap Fuarı" etkinlikleri sürüyor. Önceki akşam araştırmacı-yazar Fahrettin Çiloğlu söyleşiye katıldı, kitaplarını imzaladı. *çevnebur*i Dergisinin yayın yönetmeni olan Çiloğlu, Gürcü edebiyatı üzerine geniş bilgiler verdi. Söyleşiyi ilimizin sanat çevresinin tanınmış isimleri izledi. Yazar Fahrettin Çiloğlu'na, etkinliklere katıldığı için Saraybahçe Belediye Başkan Yardımcısı Ertağrul Kazancı tarafından bir plaket verildi.

(Kocaali, 20 Haziran)

Gürcüstan'da silahlı bir grup, ana muhalefet partisi Ulusal Demokratik Parti'nin genel merkezini bastı ve ikisi ağır altı kişiyi yaraladı. Parti genel başkanı İrina (Sarışvili) Çanturia, saldırganların Ulusal Savunma Komisyonu görevlileri ve bazı milletvekilleri olduğunu iddia etti.

(Yeni Yüzyıl, 20 Haziran)

**İSTANBUL'DA
GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZÜN
DOĞAYLA KUCAKLAŞTIĞI
MÜKEMMEL BİR DİNLENCE BELDESİ
DÖRT MEVSİM HİZMETİNİZDE...**

CLUB ATABAY

Eskihisar Danca İstanbul TURKEY

Tel: (19) 412 611 - 555 854 - 555616

İrtibat/Correspondence/Korrespondenz

CLUB ATABAY

Acıbadem: 81010 Kadıköy İstanbul TURKEY

Tel: (0216) 339 48 50 (4 Hat/Lines/Linien)

Telex: 29469 drug tr Fax: (0216) 339 61 41

Club
ATABAY

düşlediğiniz yaşam tarzı

MALTEPE ZÜMRÜTEVLER **YEŞİL BELDE SİTESİ**

S.S. HUKUKÇULAR VE MALİ DANIŞMANLAR KONUT YAPI KOOPERATİFİ

- Ciddi bir proje içinde yer almak istiyorsanız
- Sizin için konutun içi kadar dışı da önemliyse
 - Yeşile ve maviye basretseniz
 - Spor aktivitelerini seviyorsanız
- Deniz, orman ve gölet manzarası düşünüyorsanız
 - Bütçenize uygun ödeme koşullarıyla
 - Çağdaş bir yaşam sizi bekliyor.

- DAİRE TERCİHLERİ KOOPERATİFE GİRİŞ SIRASINA GÖREDİR
- 136 M² – 110 M² DAİRELER
- ÖZENLE PLANLANDI
- ZEVLİKLE YAPILIYOR
- HUZURLA OTURACAKSINIZ
- İNŞAATLARIMIZ DEVAM ETMEKTEDİR.

AYRINTILI BİLGİ İÇİN: TEL. 0216. 352 94 73 - 352 89 22 ŞANTİYE TEL. 0216. 371 45 32

güne başlarken bir sevgi busesi

TWIN Çift Bıçaklı
(50'lik Kasetli)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'lik Poşetli)

TWIN Çift Bıçaklı
(5'lik Dispense)

PIVOTING
Oynar Başlıklı
Traş Makinesi

PIVOTING PLUS
Makine Kutusu

MONO Tek Bıçaklı
(5'lik Poşetli)

MONO Tek Bıçaklı
(50'lik Kasetli)

ZAZA®
TRAŞ BIÇAKLARI

Traş bıçağında aradığınız her şey.
Kalite ve ucuzluk

KARTAL ÇELİK EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Tahtakale Cad. 38 ZAZA Han Eminönü - İSTANBUL

Tel: (0-212) 522 19 62 - 231 21 25 Fax: (0-212) 247 02 94